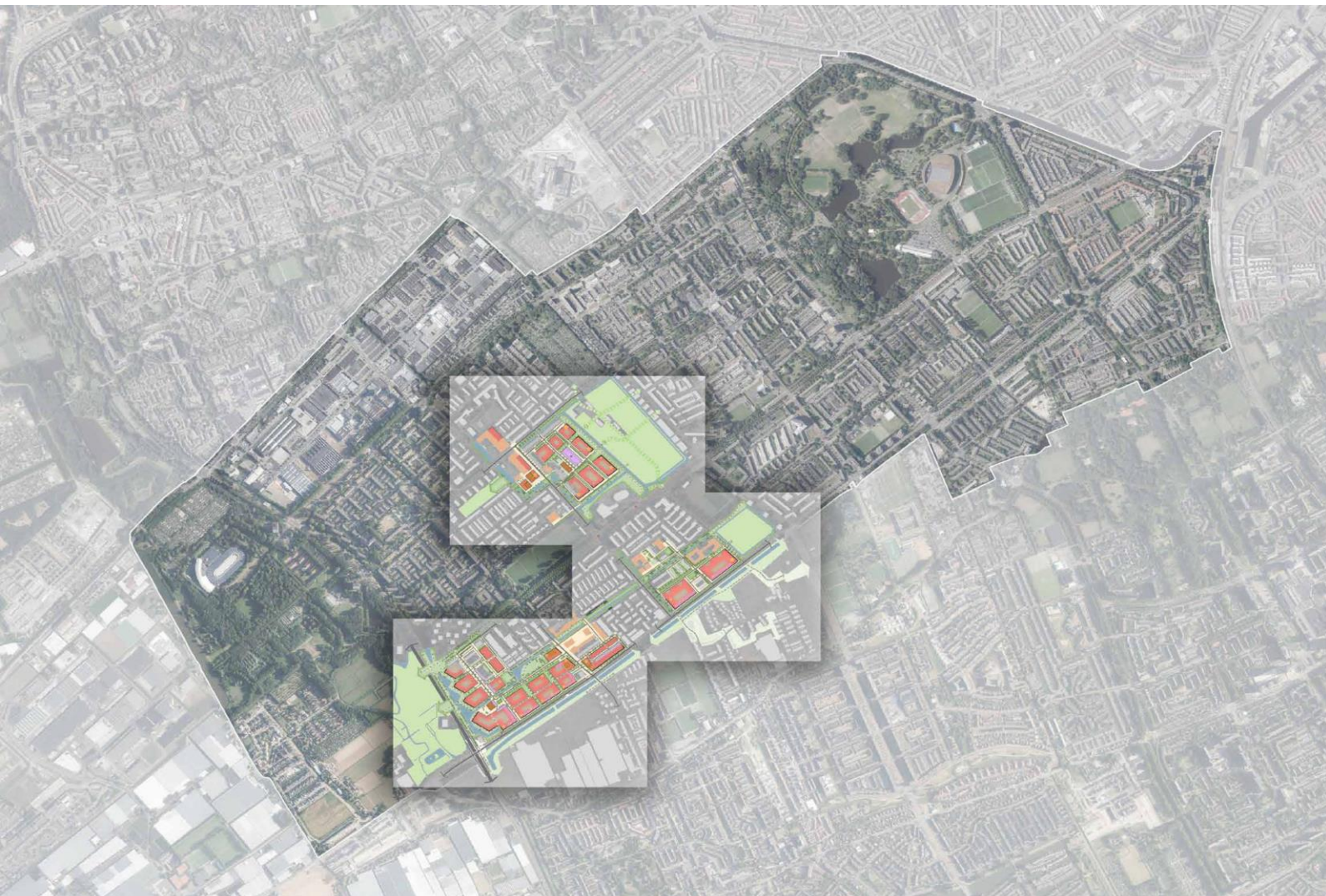

Deelonderzoek 1: Beschermd stadsgezicht en informatievoorziening

Eindrapport ten aanzien van ondersteuning
voorbereidingscommissie Dreven, Gaarden en Zichten

Deelonderzoek 1: Beschermd stadsgezicht en informatievoorziening

Eindrapport ten aanzien van ondersteuning
voorbereidingscommissie Dreven, Gaarden en Zichten

Den Haag, 3 / 10 / 2022

Auteurs:

Janine Mulder
Maria Gayed
Niek de Vreeze

Met medewerking van:

Roel in 't Veld en Ernst ten Heuvelhof

Inhoud

Samenvatting	4
1. Inleiding	8
1.1. Achtergrond en aanleiding	8
1.2. Onderzoeksverantwoording	9
1.3. Leeswijzer	9
2. Proces informatievoorziening en besluitvorming	10
2.1. Betrokken partijen	10
2.2. Aard van de informatie	12
2.3. Tijdlijn met gebeurtenissen in het proces	13
3. Observaties proces	24
4. Lessen, verbeterpunten en vervolg	27
4.1. Lessen en verbeterpunten voor de toekomst	27
4.2. Voorstel voor vervolg	28
Bijlage 1. Lijst van bestudeerde documenten en raadsvergaderingen	29

Samenvatting

Achtergrond

De gemeente Den Haag en Staedion werken sinds 2018 samen om een plan te ontwikkelen voor de buurten Dreven, Gaarden en Zichten. De Dreven, een van de drie buurten, is in 2004 aangewezen tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht. In de raad is meermaals gedebatteerd over de plannen voor deze drie buurten en specifiek over het beschermd stadsgezicht in de Dreven. Op 10 februari 2022 heeft de raad het voorstel van het college om de aanwijzing van de Dreven tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht in te trekken aangenomen.

In dezelfde raadsvergadering is ook de motie Onderzoek Dreven-Gaarden-Zichten van de VVD aangenomen. Deze motie verzocht de raad om een voorbereidingscommissie in te stellen ten behoeve van een vooronderzoek. Het vooronderzoek richt zich op de risico's die spelen bij Dreven, Gaarden en Zichten en de informatievoorziening naar de raad bij dit project. Het vooronderzoek bestaat in totaal uit drie delen, namelijk 1) Beschermd stadsgezicht Dreven en de informatievoorziening naar de raad, 2) Staatsteun en aanbesteding en 3) Financiële risico's. Dit onderzoek richt zich enkel op deel 1.

Aanpak onderzoek

In dit vooronderzoek zijn documenten bestudeerd behorende bij raads- en commissievergaderingen. De bestudeerde documenten bevatten zowel openbare als vertrouwelijke stukken waar de raad inzage in heeft gehad. Voor dit onderzoek zijn geen vertrouwelijk stukken van het college van burgemeester en wethouders ter beschikking gesteld. Daarnaast zijn in dit onderzoek geen gesprekken gevoerd met andere betrokkenen dan de leden van de voorbereidingscommissie. De centrale onderzoeksvraag is: Hoe is gekomen tot het opheffen van het beschermd stadsgezicht en hoe was de informatievoorziening naar de raad? Om deze vraag te beantwoorden zijn door de voorbereidingscommissie zes deelvragen opgesteld:

1. Hoe is het proces rond de informatievoorziening en besluitvorming verlopen?
2. In hoeverre is in de besluitvorming de waarde van het beschermd stadsgezicht betrokken?
3. Was op het relevante moment van besluitvorming de raad voldoende en juist geïnformeerd?
4. Is de besluitvorming van het college en informatievoorziening naar de raad correct volgens de regels gelopen?
5. Is eventueel aanvullend onderzoek wenselijk om deze vragen te beantwoorden?
6. Wat zijn lessen of verbeterpunten die zijn te trekken?

Hieronder beantwoorden we de onderzoeksvragen.

Betrokkenheid van de raad bij het proces

De raad is vroegtijdig betrokken bij het proces, namelijk vanaf het moment dat de gemeente Den Haag in oktober 2018 de eerste samenwerkingsovereenkomst met Staedion sloot. Gedurende het proces is het onderwerp meermaals besproken in raads- en commissievergaderingen. De mondelinge communicatie in deze vergaderingen is (anders dan de schriftelijke stukken) niet altijd goed begrijpelijk omdat sommige vragen van de raad niet of onduidelijk door het college worden beantwoord.

Schriftelijke informatievoorziening

Het college heeft op verschillende momenten schriftelijke informatie met de raad gedeeld. We vinden de schriftelijke informatie uit de openbare en vertrouwelijke stukken begrijpelijk en over het algemeen goed leesbaar. *[Geheim]* Met betrekking tot de wijze waarop het college schriftelijke informatie actief beschikbaar stelt, is opvallend dat stukken vertrouwelijk zijn gemaakt zonder dat altijd een (duidelijke) onderbouwing wordt gegeven.

Juridische normen

Formeel en procedureel is in de Gemeentewet in artikelen 60, 155 en 169 opgenomen hoe informatievoorziening vorm kan krijgen. Daarnaast heeft de gemeente Den Haag een Reglement van Orde vastgesteld voor vergaderingen. We stellen vast dat de juridische normen in de Gemeentewet en in het Reglement van Orde open zijn geformuleerd en ruimte laten voor eigen interpretatie. Binnen deze ruimte kan in de interactie tussen raad en college een wijze van informatievoorziening groeien waarmee zowel raad als college kan leven en die aansluit op de relatie tussen beide organen. Op basis van deze juridische normen concluderen we dat de handelswijze van het college op punten twijfelachtig is als het gaat om de informatievoorziening en daaropvolgende besluitvorming. Een voorbeeld is Artikel 169 van de Gemeentewet. In het artikel staat dat het college de raad alle inlichtingen geeft die de raad nodig heeft voor de uitoefening van zijn taak. Een voorbeeld waarin de werkwijze van het college ter discussie kan worden gesteld, is de besluitvorming over de Nota's van Uitgangspunten (NvU). De NvU bespreken en laten goedkeuren door de raad zonder het (pre)advies van de Welstandscommissie ter beschikking te hebben gesteld, is discutabel. De wethouder geeft in de beantwoording van vragen bij het behandelen van de NvU aan dat voor het intrekken van het beschermd stadsgezicht nog een raadsbesluit volgt dat is voorzien van een advies van de Welstandscommissie. In zijn beantwoording geeft de wethouder niet aan dat de Welstandscommissie reeds een preadvies heeft uitgebracht. De NvU konden niet tot uitvoering komen zonder het intrekken van de beschermde status en juist hierover ging het preadvies van de Welstandscommissie.

Opvallende momenten in proces informatievoorziening en besluitvorming

Het meest opvallende moment in het proces van informatievoorziening en de daaropvolgende besluitvorming is het preadvies van de Welstandscommissie. Daarnaast is ook de bespreking van het Ambitiedocument en de NvU relevant omdat het intrekken van het beschermd stadsgezicht in de Dreven daarmee samenhangt.

In maart 2021 heeft de Welstandscommissie haar preadvies gedeeld met het college. Pas in oktober 2021 is het preadvies in het RIS gepubliceerd, als bijlage bij de voordracht tot intrekking besluit aanwijzing van de Dreven tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht. Het heeft dus ruim een half jaar geduurd voordat het college het preadvies ter beschikking heeft gesteld. Dit is op zichzelf al een vrij lange periode, maar het is des te opmerkelijker omdat de politieke gevoeligheid rondom het beschermd stadsgezicht al vanaf april 2019 aan het groeien was. De raad heeft in verschillende vergaderingen voor oktober 2021 vragen gesteld over advisering door de Welstandscommissie. In de beantwoording van vragen geeft de wethouder niet aan dat de Welstandscommissie dan al een preadvies heeft uitgebracht. En dat het preadvies relevant was, behoeft geen nadere toelichting. Dat ook de voorzitter van de Welstandscommissie aandrang op het doorgeven van het preadvies aan de raad maakt het nog opmerkelijker dat dit niet snel is gebeurd.

In juli 2020 gaf het college in het Ambitiedocument aan dat de woningbouw ambities niet zouden kunnen worden waargemaakt bij behoud van het beschermd stadsgezicht. Het Ambitiedocument is niet actief gedeeld met de raad (enkel via het RIS beschikbaar gesteld). De politieke gevoeligheid zou duidelijk moeten zijn bij het opstellen van het Ambitiedocument. Aan het belang van het snel informeren van de raad met informatie die relevant was voor deze discussie, kon niet meer getwijfeld worden.

Een eerder genoemd opvallend moment is de NvU op basis waarvan de Welstandscommissie haar preadvies opstelde. Door in te stemmen met de NvU is impliciet ingestemd met het opheffen van de status van het beschermd stadsgezicht in de Dreven. De vraag is of de raad zich daar bewust van is geweest. Wij plaatsen vraagtekens bij deze werkwijze. Het preadvies was een relevant document geweest in de discussie en besluitvorming over de NvU. We vinden de volgorde niet correct, namelijk dat besluitvorming over de NvU plaatsvond voordat de informatie over het preadvies voor de raad beschikbaar was. Het proces is onvoldoende duidelijk geschetst door het college.

In de stukken is terug te lezen dat het college met het preadvies aan de slag is gegaan. Wellicht leefde binnen het college het idee dat het goed was om eerst de bezwaren van de Welstandscommissie te bestuderen en na te gaan of mogelijkheden bestonden om aan deze bezwaren tegemoet te komen, alvorens het preadvies met de raad te delen. Gezien het politieke belang had het dan toch de voorkeur verdiend het preadvies direct te delen. Daarbij had het college kunnen aankondigen het advies te gaan bestuderen en te zullen nagaan of aan de bezwaren tegemoet kon worden gekomen en dat ook deze reactie dan te zijner tijd zou worden gedeeld met de raad.

Observaties proces informatievoorziening en besluitvorming

Het niet actief delen van het preadvies van de Welstandscommissie van de wethouder aan de raad bestempelen we als ongelukkig. De koninklijke weg was geweest om het preadvies eerder én actief te delen met de raad. De wijze waarop het preadvies door het college met de raad is gedeeld, is op zijn minst onhandig. Raadsleden hebben het preadvies als bijlage gevonden in het RIS in plaats van dat het college de raad heeft geattendeerd op het preadvies. Zo kan gemakkelijk de indruk ontstaan dat het preadvies is weggestopt.

In de discussie tussen college en raad is te veel aandacht uitgegaan naar formaliteiten zoals de juridische status van het preadvies. Het formaliseren versterkt het wantrouwen tussen de raad en het college. Formele regelingen bieden ruimte aan het college om stukken later te delen met de raad, maar deze regelingen stellen niet dat dit moet. Integendeel, altijd mag natuurlijk meer en sneller informatie worden gedeeld dan minimaal is vereist. In dit geval was het sneller delen van informatie gepast én gewenst vanwege het duidelijke politieke belang van de zaak. Tussen raad en college is vervolgens meermaals gedebatteerd over de manier waarop het college is omgegaan met het preadvies. Maar ook bij de werkwijze van de raad kunnen vraagtekens worden geplaatst. De wethouder heeft in de vergadering van 25 november 2021 spijt betuigd. De raad had op dat moment de discussie moeten voeren over het functioneren van de wethouder en over de vraag of er nog voldoende vertrouwen was in de wethouder. Dat zou de relatie tussen college en raad minder hebben belast en geschaad dan het almaar laten voortbestaan van de onvrede over het functioneren van de wethouder en het college.

Het wantrouwen tussen de raad en het college is gestegen gedurende de periode 2018-2022 ten aanzien van de gebiedsontwikkeling in Zuidwest en het beschermd stadsgezicht van de Dreven. De opvallende momenten die eerder zijn geschetst zorgen ervoor dat het beeld bij de raad is ontstaan dat informatie is achtergehouden. Bij het beschikbaar stellen van informatie ontstaat telkens de vraag of de informatie volledig is. De kwaliteit van de democratie wordt geschaad als de dynamiek tussen de raad en het college de informatievoorziening beïnvloedt.

Lessen en verbeterpunten voor de toekomst

Als het gaat om een verbetering van de **schriftelijke informatievoorziening** dan zien we mogelijkheden om in documenten een nadere toelichting te geven op het reeds doorlopen proces. Denk aan wat is de voorgeschiedenis en welke besluiten zijn al genomen. Ook is van belang om in de documenten aan te geven wat de gevolgen zijn voor instemming/besluit van de raad met voorstellen.

In het **proces van informatievoorziening** is actieve informatieplicht het uitgangspunt op basis van de Gemeentewet. In de praktijk kan hier nader invulling aan worden gegeven door het college door documenten liever wel dan niet te delen en dit liever eerder dan later te doen. Het tijdig ontvangen van de juiste stukken is essentieel om het debat te voeren en besluiten te nemen. Als hier actiever op gestuurd wordt, wordt ook voorkomen dat achteraf schriftelijke vragen moeten worden beantwoord en stukken naderhand nog moeten worden gedeeld. Bij de beantwoording van vragen is het van belang om daadwerkelijk antwoord te geven op de vraag. Aan de kant van de raad stellen we voor om de vraagarticulatie te verbeteren en in principe de informatievoorziening van het college te aanvaarden.

Dit proces van informatievoorziening raakt sterk aan de **cultuur en de verhoudingen tussen raad en college**. We schetsten eerder dat wantrouwen is ontstaan tussen het college en de raad. Om vertrouwen te herstellen is van belang dat gesprekken worden gevoerd over dit onderwerp.

Tot slot stellen we voor om de bestaande afspraken met de **Welstandscommissie** te verduidelijken. Het is van belang om de procedure expliciet te maken. Dit laat onverlet dat actieve informatieplicht het uitgangspunt is. Het expliciet vastleggen van afspraken is slechts een middel dat een bijdrage levert aan dit doel.

Voorstel voor vervolg

Ons beeld is dat dit vooronderzoek naar de informatievoorziening naar de raad en het beschermd stadsgezicht van de Dreven een goed en volledig beeld geeft van de feiten. We verwachten dan ook niet dat nieuwe feitelijke informatie naar boven komt door aanvullend onderzoek. In dit onderzoek zijn geen interviews gehouden of andere stukken (zoals verslagen van het college) bestudeerd waaruit bijvoorbeeld conclusies zouden kunnen worden getrokken over de percepties van betrokkenen en over de politieke betekenis die betrokkenen toekennen aan de gang van zaken. Mocht behoefte zijn aan deze informatie, dan is aanvullend onderzoek een mogelijkheid. Belangrijk is om dan mee te nemen wat het doel is van dit aanvullende onderzoek. Daarnaast vinden we het van belang om ook de context van de Haagse raad en het college mee te nemen. Het nieuwe college dat in september 2022 is gestart biedt momentum als het gaat om het verbeteren van de verhoudingen tussen college en raad.

1. Inleiding

1.1. Achtergrond en aanleiding

De gemeente Den Haag en Staedion werken sinds 2018 samen om een plan te ontwikkelen voor de buurten Dreven, Gaarden en Zichten. Staedion heeft in deze buurten grootschalig sociaal woningbezit en heeft aangegeven te willen investeren in deze buurten. Het Ambitiedocument uit 2020 beschrijft dat de centrale doelstelling is om deze drie buurten te transformeren in een aantrekkelijk, vitaal, veerkrachtig en duurzaam Haags woongebied.¹ Voor het commerciële vastgoed dat in deze buurten ontwikkeld zal worden, is een samenwerking aangegaan met Heijmans.

De Dreven, een van de drie buurten, is in 2004 aangewezen tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht. Het renoveren van deze buurt waarbij het beschermd stadsgezicht blijft behouden, blijkt niet haalbaar te zijn volgens een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd door de gemeente en Staedion. Daarom is een plan ontwikkeld dat uitgaat van grootschalige herstructurering van de Dreven. Dit plan is uitgewerkt in de Nota's van Uitgangspunten (NvU) Dreven-Gaarden-Zichten.² In deze NvU geeft het college aan dat ook besloten zou worden over een voordracht tot intrekking van het beschermd stadsgezicht in de Dreven. De voordracht tot intrekking van het beschermd stadsgezicht is naar de raad verzonden, vergezeld van een negatief advies van de Welstands- en Monumentencommissie.

In de raad is meermaals gedebatteerd over de plannen voor deze drie buurten en specifiek over het beschermd stadsgezicht in de Dreven. Op 10 februari 2022 heeft de raad het voorstel van het college om de aanwijzing van de Dreven tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht in te trekken aangenomen. In dezelfde raadsvergadering is ook de motie Onderzoek Dreven-Gaarden-Zichten van de VVD aangenomen.³ Deze motie verzocht de raad om een voorbereidingscommissie in te stellen ten behoeve van een vooronderzoek, conform de Verordening op de raadsonderzoekscommissie. In mei 2022 zijn de leden van de voorbereidingscommissie benoemd. Het vooronderzoek richt zich op de risico's die spelen bij Dreven, Gaarden en Zichten en de informatievoorziening naar de raad bij dit project. De voorbereidingscommissie heeft drie partijen gevraagd ondersteuning te bieden bij het vooronderzoek. Het vooronderzoek bestaat in totaal uit drie delen, namelijk 1) Beschermd stadsgezicht Dreven en de informatievoorziening naar de raad, 2) Staatsteun en aanbesteding en 3) Financiële risico's. Dit onderzoek richt zich enkel op deel 1. Er heeft geen afstemming plaatsgevonden tussen de onderzoekers van de verschillende delen van het vooronderzoek.

¹ College van B&W (2020). Ambitiedocument Dreven-Gaarden-Zichten. [RIS305714](#).

² College van B&W (2021). Nota's van Uitgangspunten Dreven-Gaarden-Zichten. [RIS308508](#).

³ Gemeenteraad Den Haag (2022). Notulen van digitale stemmingen van de raad 11 februari 2022. [RIS311672](#).

1.2. Onderzoeksverantwoording

Dit vooronderzoek richt zich op het beschermd stadsgezicht van de Dreven en de informatievoorziening naar de raad. De centrale onderzoeksvraag is: **Hoe is gekomen tot het opheffen van het beschermd stadsgezicht en hoe was de informatievoorziening naar de raad?** Om deze vraag te beantwoorden zijn door de voorbereidingscommissie zes deelvragen opgesteld:

1. Hoe is het proces rond de informatievoorziening en besluitvorming verlopen?
2. In hoeverre is in de besluitvorming de waarde van het beschermd stadsgezicht betrokken?
3. Was op het relevante moment van besluitvorming de raad voldoende en juist geïnformeerd?
4. Is de besluitvorming van het college en informatievoorziening naar de raad correct volgens de regels gelopen?
5. Is eventueel aanvullend onderzoek wenselijk om deze vragen te beantwoorden?
6. Wat zijn lessen of verbeterpunten die zijn te trekken?

De beantwoording van deelvraag 1 en 2 resulteert in een reconstructie van het proces rond de informatievoorziening en besluitvorming en in hoeverre de waarde van het beschermde stadsgezicht daarin is meegenomen (hoofdstuk 2). De beantwoording van deelvragen 3 en 4 resulteren in observaties van de informatievoorziening en besluitvorming. We geven daarbij ook onze observaties weer in hoofdstuk 3. Daarnaast bepalen we of aanvullend onderzoek wenselijk is (deelvraag 5). Ook geven we op basis van de opgehaalde informatie lessen en verbeterpunten voor de toekomst (deelvraag 6). Deze laatste twee deelvragen behandelen we in hoofdstuk 4.

In dit onderzoek zijn documenten bestudeerd behorende bij raads- en commissievergaderingen. De bestudeerde documenten bevatten zowel openbare als vertrouwelijke stukken waar de raad inzage in heeft gehad. Voor dit onderzoek zijn geen vertrouwelijk stukken van het college van burgemeester en wethouders (B&W) ter beschikking gesteld.⁴ Daarnaast zijn in dit onderzoek geen gesprekken gevoerd met andere betrokkenen dan de leden van de voorbereidingscommissie.

1.3. Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat een reconstructie van het proces van informatievoorziening en besluitvorming. We gaan tevens kort in op de betrokken partijen. Hoofdstuk 3 bevat onze observaties en we presenteren feiten en overwegingen die relevant kunnen zijn voor een politieke duiding en oordeelsvorming door de raad. Hoofdstuk 4 bevat een voorstel voor het vervolg met lessen en verbeterpunten. Bijlage 1 bevat de lijst van bestudeerde documenten.

⁴ Conform artikel 54 en 55 [Gemeentewet](#) en artikel 1, lid 5 van het [Reglement van orde collegevergaderingen Den Haag 2020](#).

2. Proces informatievoorziening en besluitvorming

Dit hoofdstuk beschrijft het proces van de informatievoorziening en besluitvorming. We gaan eerst in op de verschillende betrokken partijen. Vervolgens beschrijven wij de aard van de informatievoorziening gedurende het proces. Daarna geven wij een tijdlijn weer met gebeurtenissen in het proces weer. De gebeurtenissen in de tijdlijn worden vervolgens nader toegelicht. Met dit hoofdstuk geven we antwoord op deelvragen 1 en 2, namelijk hoe is het proces rond de informatievoorziening en besluitvorming verlopen en in hoeverre is in de besluitvorming de waarde van het beschermd stadsgezicht betrokken?

2.1. Betrokken partijen

College van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders (B&W) is verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur van de gemeente, bestaande uit acht wethouders in de periode 2019-2022. De heer Balster is sinds december 2019 wethouder Wonen, Wijken en Welzijn en heeft het woonbeleid bestaande stad, woonruimteverdeling en de gebiedsontwikkeling Zuidwest in zijn portefeuille.

Gemeenteraad

De gemeenteraad vertegenwoordigt de Haagse bevolking. Samen met het college vormt de gemeenteraad het bestuur van de gemeente. De gemeenteraad bepaalt in hoofdlijnen het gemeentebestuur en controleert of het college het beleid goed uitvoert. De gemeenteraad bestond in de periode 2018-2022 uit 45 leden uit 15 fracties. De gemeenteraad heeft vier keer de gebiedsontwikkeling van Dreven, Gaarden en Zichten besproken.⁵ Raadscommissies adviseren de gemeenteraad. De Haagse raad telt 5 raadscommissies: Bestuur, Leefomgeving, Ruimte, Samenleving en de Rekeningencommissie. De gebiedsontwikkeling van Dreven, Gaarden en Zichten is besproken in de commissie Ruimte.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Het ministerie van BZK is betrokken via de Woondeal zuidelijke Randstad.⁶ In deze Woondeal ondertekent het ministerie van BZK onder andere de noodzaak voor een ambitieuze en fysieke aanpak in Den Haag Zuidwest. In november 2020 doet de gemeente Den Haag samen met de provincie Zuid-Holland een aanvraag⁷ bij het ministerie van BZK voor een Woningbouwimpuls voor Dreven, Gaarden en Zichten. De aanvraag wordt gehonoreerd. Aan de toekenning van de middelen zijn voorwaarden verbonden. Een van de voorwaarden is van invloed geweest op het proces, namelijk de een beperkte periode waarin de middelen uit de aanvraag gebruikt moeten worden.

Staedion en Heijmans

Staedion is een woningcorporatie in de regio Den Haag. De organisatie verhuurt ruim 37.000 woningen en 6.500 overige objecten zoals winkels, bedrijfsruimten en parkeerplaatsen in Den Haag en omgeving. Een op de

⁵ De vergaderingen van de gemeenteraad waren op de volgende data: 21 januari 2021, 15 juli 2021, 25 november 2021, 10 februari 2022.

⁶ College van B&W (2019). Woondeal zuidelijke Randstad. [RIS302724, bijlage 1.](#)

⁷ Provincie Zuid-Holland (2020). [Brief met ons bod voor de tweede tranche van de Woningbouwimpuls.](#)

zeven woningen in Den Haag is in het bezit van Staedion. Staedion heeft Heijmans als partner verbonden aan de grootschalige structurering voor de ontwikkeling van de markt woningen in de buurten. Heijmans is een onderneming in vastgoed, bouw-, infra- en installatietechniek. Het college heeft een samenwerkingsovereenkomst met Staedion en Heijmans.

Welstands- en Monumentencommissie

De gemeente Den Haag heeft een onafhankelijk adviesorgaan dat adviseert over de beschermde stadsgezichten: de Welstands- en Monumentencommissie (hierna: de Welstandscommissie).¹ De Welstandscommissie adviseert het college in het kader van de Woningwet en de Omgevingswet⁸ (sinds 2016 vervanger van de Monumentenwet 1988). Het college vraagt de Welstandscommissie om advies voordat het college beslist of adviseert over een aanvraag of ontwerpbesluit met betrekking tot een omgevingsvergunning. Dit doet de Welstandscommissie door de aanvragen of ontwerpbesluiten te toetsen aan de Welstandsnota.⁹ De Welstandsnota is door de gemeenteraad vastgesteld. In deze Welstandsnota is vastgelegd aan welke criteria een bouwaanvraag moet voldoen. Op basis hiervan geeft de commissie advies over bouwplannen. De commissie brengt desgevraagd advies uit aan de raad in overige aangelegenheden die de welstand betreffen.¹⁰ De projecten worden vervolgens voorzien van dit advies en het advies wordt schriftelijk openbaar gemaakt.¹¹

Daarnaast kan het college ook om advies vragen in de door de gemeenteraad aangewezen gevallen. Naast omgevingsvergunningen kan de Welstandscommissie door het college om advies gevraagd worden over andere aanvragen naast omgevingsvergunningen. Het college kan de Welstandscommissie ook om advies vragen ten aanzien van het ontwikkelen van beleid voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.¹² De inrichting van de Welstandscommissie wordt in de Welstandsverordening 2003 verder toegelicht. Uit deze verordening volgt dat de Welstandscommissie desgevraagd advies kan uitbrengen aan de raad in overige aangelegenheden die de welstand betreffen.¹³ Tot slot adviseert de Welstandscommissie ook in het kader van de Bouwverordening¹⁴ en de Monumentenverordening Den Haag 2019.¹⁵

In het jaarverslag over 2019-2020 staan 34 projecten beschreven waarover de Welstandscommissie een advies heeft uitgebracht.

De Welstandscommissie bestaat uit minimaal drie en maximaal negen leden die op voorstel van het college benoemd worden door de raad. De leden zijn deskundigen op het gebied van architectuur/esthetiek, stedenbouw, monumentenzorg, de inrichting van de openbare ruimte, dan wel landschapsarchitectuur.¹⁶ Het secretariaat van de Welstandscommissie is belegd bij de afdeling Monumentenzorg & Welstand van de gemeente Den Haag. Zij ondersteunt de commissie administratief, inhoudelijk en secretarieel bij haar advieswerk.¹⁷

⁸ Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2016). [Omgevingswet 2016](#), artikel 17.9.

⁹ Gemeente Den Haag (2017). Welstandsnota Den Haag 2017. [RIS297760, bijlage 1](#).

¹⁰ Gemeente Den Haag (2003). [Welstandsverordening 2003](#).

¹¹ Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2016). [Omgevingswet 2016](#), artikel 17.9, lid 5.

¹² Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2016). [Omgevingswet 2016](#), lid 2 en 3.

¹³ Gemeente Den Haag (2003). [Welstandsverordening 2003](#).

¹⁴ Gemeente Den Haag (2014). [Bouwverordening Den Haag](#), hoofdstuk 9 Welstand.

¹⁵ Gemeente Den Haag (2019). [Monumentenverordening Den Haag 2019](#).

¹⁶ Gemeente Den Haag (2014). [Bouwverordening Den Haag](#), hoofdstuk 9 Welstand, artikel 9.2.

¹⁷ Website gemeente Den Haag. Geraadpleegd in juli 2022. Zie: <https://www.denhaag.nl/nl/in-de-stad/wonen-en-bouwen/welstandscommissie/welstands-en-monumentencommissie.htm>.

2.2. Aard van de informatie

Voordat we het doorlopen proces schetsen, beschrijven we eerst de aard van de informatie die raadsleden ontvangen hebben ten aanzien van de buurten Dreven, Gaarden en Zichten.

Tussen oktober 2019 en maart 2022 zijn achttien momenten van schriftelijke informatievoorziening geweest over de gebiedsontwikkeling in Dreven, Gaarden en Zichten. In totaal zijn vierentwintig stukken gedeeld met de raad waarvan tien stukken vertrouwelijk zijn. Het gaat hierbij om commissiebriefjes, raadsmededelingen, raadsvoorstellen of schriftelijke antwoorden op vragen vanuit de raad. Enkele schriftelijke vragen zijn technisch van aard en als vertrouwelijk bestempeld.

De openbare stukken gaan zowel over het proces rondom de gebiedsontwikkeling in Dreven, Gaarden en Zichten als over de inhoud (onder andere het Ambitiedocument, Nota's van Uitgangspunten en een projectdocument).

Tijdens de gehele procedure is op meerdere momenten en op verschillende wijze inzage in (vertrouwelijke) stukken gevraagd. Zo hebben raadsleden schriftelijke vragen ingediend, luidend 'Informatie over welstandsadvies', met het verzoek de informatie verzamelen net zoals bij een Wob-verzoek.¹⁸ Het opgeleverde dossier heeft de naam Wob-dossier preadvies Welstand Drevenbuurt gekregen maar is formeel geen Wob-verzoek. Dit dossier is tweemaal opgeleverd.¹⁹ De eerste versie was binnen een maand opgeleverd. Er blijkt dat te veel is weggelakt in het dossier en een aantal stafverslagen buiten de scope van het verzoek vallen maar wel zijn bijgevoegd. Het dossier is daardoor een maand later opnieuw opgeleverd. Raadsleden vinden bij dit dossier nog steeds dat in het dossier te veel is weggelakt. De vraag om meer informatie is blijven bestaan. Parallel aan het indienen van de vragen is een formeel Wob-verzoek²⁰ ingediend door raadsleden. De antwoorden op dit Wob-verzoek zijn tweemaal opgeleverd.²¹ Het bleek dat in de eerste oplevering delen van de te lakken teksten nog zichtbaar waren. De uiteindelijke afdoening van het Wob-verzoek heeft lang geduurd, ongeveer acht maanden. Na toezegging in beantwoording van technische vragen is het Dossier Dreven-Gaarden-Zichten opgeleverd. Dit gebeurde één dag voor de commissievergadering.

Er zijn ook andere vertrouwelijke stukken door het college aan de raad gestuurd. De vertrouwelijke stukken zijn veelal inhoudelijk van aard zoals overeenkomsten en risicoanalyses, en bevatten financiële informatie. *[Geheim]* Opvallend is dat raadsleden het niet altijd eens zijn met het college dat bepaalde stukken als vertrouwelijk bestempeld zijn. Uit vergaderingen blijkt dat de toelichting van de wethouder ten aanzien van deze keuzes de bezwaren bij de raadsleden niet weg neemt.

De informatievoorziening is veelal op initiatief van het college en is gericht aan de raad of aan de leden van de commissie Ruimte. In totaal zijn vijf van de achttien informatiemomenten op verzoek van de raad aan het college.²² De stukken zijn behandeld in vier openbare raadsvergaderingen en in zeven vergadering van de commissie Ruimte. Twee vergaderingen van de commissie Ruimte waren besloten.

In de periode oktober 2019-maart 2022 zijn vijf collegebesluiten (exclusief raadsvoorstellen) genomen. Van de vijf collegebesluiten zijn drie collegebesluiten niet actief gedeeld met de raad. Deze collegebesluiten zijn beschikbaar gesteld via het RIS.²³

¹⁸ Gemeenteraad (2022). Schriftelijke vragen: informatie over welstandsadvies. [RIS310816](#).

¹⁹ College van B&W (2022). Aangepast Wob-dossier preadvies Welstand Drevenbuurt. [RIS311349](#).

²⁰ Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. Deze wet vervangt de Wet openbaarheid van bestuur (Wob).

²¹ College van B&W (2022). Publicatie Wob-verzoek inzake de Dreven intrekking beschermd Stadsgezicht. [RIS312992](#).

²² N.B. Bij acht stukken valt niet te herleiden of de informatie uit eigen beweging van het college is gedeeld of op verzoek van de raad.

²³ RIS staat voor het Raadsinformatiesysteem. In dit systeem zijn alle agenda's, vergaderstukken, documenten en verslagen van vergaderingen van een commissie, het College van B&W of de gemeenteraad te vinden.

- Het Ambitiedocument Dreven-Gaarden-Zichten²⁴ uit juli 2020. Dit document dient als vertrekpunt voor het opstellen van de Nota's van Uitgangspunten. In het document wordt aangegeven dat renovatie waarbij het beschermd stadsgezicht behouden wordt expliciet door Staedion als niet haalbaar bestempeld is.
- De overeenkomst tussen de gemeente Den Haag en Staedion²⁵ uit juli 2020 inzake de voortzetting van de samenwerking met betrekking tot de herstructurering Dreven, Gaarden en Zichten.
- De vrijgave voordracht tot intrekking besluit aanwijzing van De Dreven tot gemeentelijk beschermd "stadsgezicht"²⁶ uit oktober 2021. Dit is een concept voordracht om de beschermde status van het stadsgezicht van de Dreven in te trekken.

2.3. Tijdlijn met gebeurtenissen in het proces

In deze paragraaf beschrijven we het proces van informatievoorziening en besluitvorming. Hierbij gaan we ook in op aspecten van het beschermd stadsgezicht en hoe dit is meegenomen in het proces. Eerst volgt een beschrijving van de term beschermd stadsgezicht. Daarna geven we de belangrijkste gebeurtenissen in een tijdlijn weer. Vervolgens gaan we in op de aard van de informatie. We lichten een aantal sleutelmomenten in de informatievoorziening en besluitvorming toe.

Achtergrond beschermd stadsgezicht

De Drevenbuurt was een gemeentelijk beschermd stadsgezicht.²⁷ De aanwijzing van een gemeentelijk beschermd stadsgezicht vindt haar basis in de gemeentelijke monumentenverordening.²⁸ Deze verordening definieert een gemeentelijk beschermd stadsgezicht als volgt: *'groepen van onroerende zaken die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang dan wel hun wetenschappelijke of cultuurhistorische waarde en die ingeschreven zijn in het gemeentelijk monumentenregister.'* Het gaat anders gezegd over de ruimtelijke kwaliteit van een gebied als geheel. De aanwijzing van een gemeentelijk beschermd stadsgezicht vindt plaats door de gemeenteraad. De aanwijzing van een beschermd stadsgezicht geschiedt op voordracht van het college. Het college zendt dan vooraf haar voorstel voor een beschermd stadsgezicht aan de Welstandscommissie voor advies. Den Haag heeft, na het intrekken van het beschermd stadsgezicht van de Dreven, nog tien beschermde stadsgezichten.

²⁴ College van B&W (2020). Ambitiedocument Dreven-Gaarden-Zichten. [RIS305714, bijlage 1](#).

²⁵ College van B&W (2020). Overeenkomst gemeente en Staedion inzake voortzetting samenwerking herstructurering Dreven-Gaarden-Zichten. [RIS305715](#).

²⁶ College van B&W (2021). Vrijgave voordracht tot intrekking besluit aanwijzing van de dreven tot Gemeentelijk beschermd stadsgezicht. [RIS310286](#).

²⁷ Er is een verschil tussen een rijksbeschermd stadsgezicht en gemeentelijke beschermd stadsgezicht. Rijksbeschermd stadsgezichten worden door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed aangewezen. Gemeentelijke beschermde stadsgezichten worden door de gemeenteraad aanwezen. Den Haag heeft elf rijksbeschermd stadsgezichten en tien gemeentelijk beschermde stadsgezichten.

²⁸ Gemeente Den Haag (2019). [Monumentenverordening Den Haag 2019](#).

Raadsbesluit Drevenbuurt beschermd stadsgezicht

Op voorstel van het college wijst de raad de Drevenbuurt aan als een gemeentelijke beschermd stadsgezicht.

Aanpak gebiedsontwikkeling Den Haag Zuidwest in de commissie Ruimte

Op verzoek van een fractie wordt de brief "Aanpak gebiedsontwikkeling Den Haag Zuidwest: De Gaarden, De Dreven en De Zichten" van de wethouder Stadsontwikkeling, Wonen en Scheveningen in de commissie Ruimte besproken. Tijdens deze vergadering geeft de wethouder, in reactie op een vraag hierover, aan dat het college bekend is met het beschermde stadsgezicht en dat het college verkent hoe recht gedaan kan worden aan het oorspronkelijk karakter en de andere wensen voor deze buurt.

Ambitiedocument

Het college stelt een ambitiedocument beschikbaar in het RIS. Het ambitiedocument gaat in op de herstructurering van Dreven, Gaarden en Zichten. Hierin staat dat de ambities voor de herstructurering niet kunnen worden waargemaakt indien het beschermd stadsgezicht wordt behouden. Gestart wordt met het opstellen van een Nota van Uitgangspunten voor elke buurt. Ook dient de gemeente bij het ministerie van BZK de aanvraag in voor de Woningbouwimpuls (bijdrage van 27 miljoen).

Nota's van Uitgangspunten

Het college deelt de NvU's met de raad. In de NvU van de Dreven staat dat de benodigde ingrepen om de ambities voor de buurt waar te kunnen maken niet mogelijk zijn binnen de kaders van de beschermde status. De NvU benoemt dat het college bij goedkeuring van de NvU een voorstel tot intrekking van de beschermde status ter inzage legt en voorlegt aan de raad. De NvU bevat niet het preadvies van de Welstands- en Monumentencommissie.

Voordracht tot intrekking Dreven als beschermd stadsgezicht

Het college besluit in te stemmen met de voordracht tot intrekking besluit aanwijzing van de Dreven tot beschermd stadsgezicht. Met dit besluit legt het college de voordracht officieel voor aan de Welstands- en Monumentencommissie. De voordracht wordt beschikbaar gesteld via het RIS. Een van de bijlagen bij de voordracht is het negatieve preadvies van de Welstands- en Monumentencommissie.

Collegebesluit, advies en raadsvoorstel

Op 1 december verstuurt de Welstands- en Monumentencommissie het (negatieve) advies naar het college. Enkele fracties verzoeken het college stukken beschikbaar te stellen (in de vorm van een WOB-dossier) ten aanzien van de advisering van de Welstands- en Monumentencommissie. Het college stemt op 21 december in met het projectdocument Dreven, Gaarden, Zichten. Op 24 december dient het college het raadsvoorstel om het beschermd stadsgezicht op te heffen in. In de bijlage is het (negatieve) advies van de Welstands- en monumentencommissie te vinden.

Instellen voorbereidingscommissie

In mei 2022 stelt de raad de voorbereidingscommissie raadsonderzoek Dreven, Gaarden, Zichten in.

Aanpak gebiedsontwikkeling Den Haag Zuidwest

De wethouder stadsontwikkeling, wonen en Scheveningen informeert de commissie Ruimte over de aanpak van de gebiedsontwikkeling in Den Haag Zuidwest. Ook informeert hij over de overeenkomst met Staedion inzake een onderzoek naar de haalbaarheid van de herstructurering van het gebied Dreven, Gaarden en Zichten. Op verzoek van de raad wordt deze brief geagendeerd.

Woondeal Zuidelijke Randstad

De gemeente Den Haag, provincie Zuid-Holland en het ministerie van BZK sluiten de Woondeal Zuidelijke Randstad. In de Woondeal zijn ambities opgenomen voor de transformatie van Den Haag Zuidwest (waar de buurten Dreven, Gaarden en Zichten zich bevinden).

Preadvies

De Welstands- en Monumentencommissie stuurt een negatief preadvies naar het college. Dit is een advies op eigen initiatief voordat de commissie formeel om advies is gevraagd over de intrekking van het beschermd stadsgezicht.

Nota's van Uitgangspunten (NvU's) in commissie Ruimte

De commissie Ruimte vergadert tweemaal over de NvU's. In juli vergadert de raad over de NvU's.

Commissie- en raadsvergaderingen over preadvies

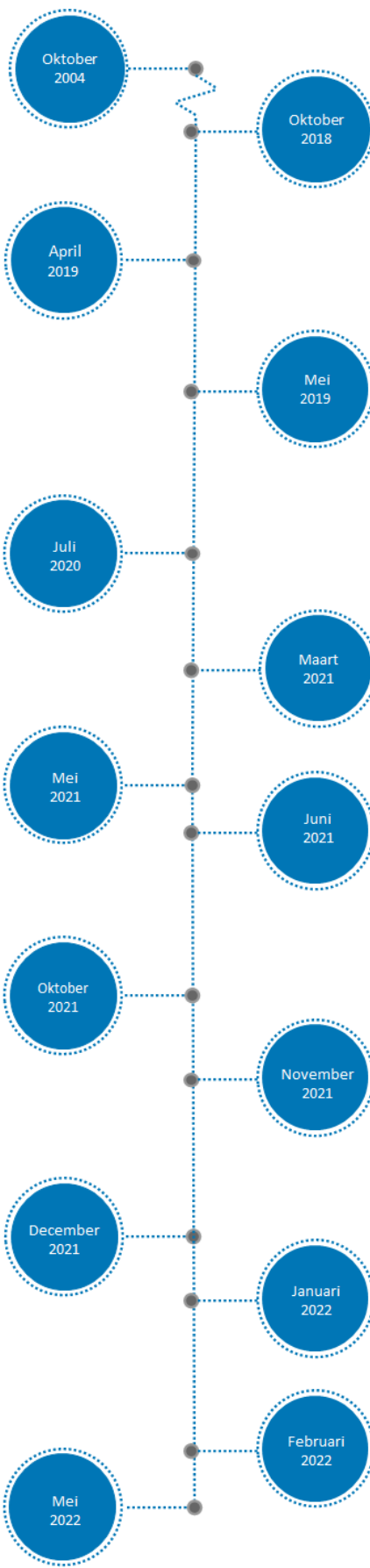
Enkele raadsleden hebben het preadvies in het RIS gevonden. Het preadvies is als bijlage toegevoegd bij het collegebesluit 'Vrijgave voordracht tot intrekking besluit aanwijzing van de Dreven tot Gemeentelijk beschermd stadsgezicht'. De raadsleden laten dit preadvies agenderen in de commissie Ruimte en vervolgens in de raad. In november vergaderen raadsleden tweemaal over het preadvies.

Commissievergadering over advisering Welstands- en Monumentencommissie

De commissie bespreekt de beschikbaar gestelde (WOB-)stukken, de advisering van de Welstands- en Monumentencommissie en de keuze van de wethouder om het preadvies niet eerder te delen met de raad.

Raadsbesluit intrekken beschermd stadsgezicht

De raad vergadert en stemt in met het (gewijzigde) projectdocument Dreven, Gaarden, Zichten. Ook stemt de raad in met het voorstel van het college inzake het intrekken besluit aanwijzing van Dreven tot gemeentelijke beschermd stadsgezicht. Tijdens de vergadering dienen raadsleden 23 moties en 13 amendementen in. Eén daarvan betreft het besluit een voorbereidingscommissie in te stellen.

Start aanpak gebiedsontwikkeling Dreven, Gaarden en Zichten

Het eerste moment dat de raad een brief over Dreven, Gaarden en Zichten agendeert is in **oktober 2018**.²⁹ In de commissie Ruimte bespreekt men de brief van de wethouder over de aanpak gebiedsontwikkeling Den Haag Zuidwest³⁰ vervolgens in **april 2019**. De wethouder benoemt in het debat dat de ambitie is een fors aantal marktoningen toe te voegen aan de wijk, met behoud van de hoeveelheid sociale huurwoningen. De wethouder wordt gevraagd of hij zich bewust is van het beschermd stadsgezicht. De wethouder geeft aan dat het college bekend is met het beschermd stadsgezicht. Verder geeft de wethouder aan dat de gemeente stedenbouwkundig aan het verkennen is hoe zowel recht kan worden gedaan aan het oorspronkelijke karakter van de wijk als de manier waarop de mensen in de stad zich voelen.³¹

Het eerste collegebesluit tussen 2018 en 2022 dateert van **mei 2019** wanneer het college de Woondeal zuidelijke Randstad aangaat met het ministerie van BZK. Met dit besluit stemt het college in met de voorwaarden van deze woondeal. Enkele van deze voorwaarden zijn de versnellingsmogelijkheden van de woningbouw op korte termijn, waarbij binnen twee jaar concrete stappen worden gezet en realisatie van de plannen mogelijk is voor 2025.³²

Toewerken naar de Nota's van Uitgangspunten

Het volgende moment van besluitvorming door het college dateert van **juli 2020** als het Ambitiedocument Dreven, Gaarden en Zichten³³ door het college wordt vastgesteld. Het document wordt niet naar de raad gestuurd, maar op het RIS geplaatst. In de bijlage van het Ambitiedocument is toegelicht dat een van de uitgangspunten het diversifiëren van de deze buurten is. Doel is om de diversificatie van het woningbestand in de drie buurten op het gemiddelde van Den Haag te krijgen. Hier zijn ongeveer 2.400 extra woningen voor nodig, waarvan 30% sociale woningbouw. Dit resulteert in een sterke verdichting in deze drie buurten. In het Ambitiedocument wordt ook voor het eerst informatie gegeven over het beschermd stadsgezicht, met daarbij de constatering dat de ambities voor deze buurten niet verenigbaar en haalbaar zijn met het behouden van het beschermd stadsgezicht: *'In stand houden van het beschermd stadsgezicht heeft tot gevolg dat de gestelde ambities van transformatie tot een aantrekkelijk, vitaal, duurzaam en gedifferentieerd woongebied niet kunnen worden waargemaakt.'*³⁴ Het Ambitiedocument beschrijft dat de raad de beschermde status kan intrekken. Het college kondigt daarbij aan advies te vragen aan de Welstandscommissie, waartoe het college verplicht is.

Het Ambitiedocument is in het RIS-systeem gedeeld, maar op dat moment niet actief naar de raad gestuurd. In **september 2020** verzoeken de raadsleden de griffie om het ambitiedocument en de overeenkomst tussen gemeente en Staedion van juli 2020 op te nemen op de lijst ingekomen stukken en te bespreken.³⁵

Het Ambitiedocument en de overeenkomst met Staedion zijn in **januari 2021** besproken in een vergadering van de commissie Ruimte en in de raad. In beide vergaderingen worden door twee fracties vragen gesteld over het beschermd stadsgezicht. In de commissievergadering geeft de wethouder aan dat de onderbouwing voor het intrekken van het beschermd stadsgezicht bij de Nota van Uitgangspunten (NvU) gegeven zal worden. In dit raadsdebat wordt de motie "Beschermd stadsgezicht niet heroverwegen" behandeld.³⁶ Het college ontraadt deze motie "met klem". De wethouder geeft aan: *'De Haagse Stadspartij (vraagt) om een beschermd stadsgezicht niet te heroverwegen. U weet dat het college heel respectvol omgaat met de belangrijkste cultuurhistorische elementen in het gebied, maar dat volledig behoud niet past bij de ambities die we hebben om de woonkwaliteit echt fiks te verbeteren en ook te verdichten. Vandaar dat wij de motie met klem moeten*

²⁹ Commissie Ruimte (2018). [Vastgestelde lijst ingekomen stukken commissie Ruimte, 17 oktober 2018](#).

³⁰ College van B&W (2018). Aanpak gebiedsontwikkeling Den Haag Zuidwest: De Gaarden, De Dreven en De Zichten. [RIS300674](#).

³¹ Commissie Ruimte (2019). Verslag van de openbare vergadering van de commissie Ruimte 18 april 2019. [RIS302482](#).

³² College van B&W (2019). Woondeal zuidelijke Randstad. [RIS302724, bijlage 1](#).

³³ College van B&W (2020). Ambitiedocument Dreven-Gaarden-Zichten. [RIS305714, bijlage 1](#).

³⁴ College van B&W (2020). Ambitiedocument Dreven-Gaarden-Zichten. [RIS305714, bijlage 1](#).

³⁵ Commissie Ruimte (2020). [Vastgestelde lijst ingekomen stukken commissie Ruimte, 23 september 2020](#).

³⁶ Gemeenteraad Den Haag (2021). Notulen van de raad van 21 januari 2021 dag. [RIS308207](#).

ontraden.³⁷ De motie is verworpen met 17 stemmen voor en 27 stemmen tegen.³⁸ De indiening en behandeling van deze motie is nog voor de NvU in de raad besproken zijn, en nog voor de Welstandscommissie een preadvies uitbracht.

Als vervolg op de vergaderingen in **januari 2021** dienen drie partijen in februari 2021 schriftelijke vragen in, waaronder over de noodzaak van het slopen van de complexen in de Dreven. Zij krijgen in mei 2021 antwoord van het college op de ingediende vragen.³⁹ In januari 2021 is ook een onderzoek uitgevoerd door Palmbout in opdracht van de gemeente Den Haag, Staedion en Heijmans. Dit onderzoek dient als wegingsnotitie voor het verdichten en vernieuwen in het gemeentelijk beschermd stadsgezicht. Het onderzoek is gebruikt voor de NvU.⁴⁰

De Welstandscommissie heeft op **1 maart 2021** een preadvies naar het college verzonden. De Welstandscommissie wil op basis van de concept-NvU alvast haar mening delen omdat de voorliggende NvU onverenigbaar zijn met de beschermde status van de Dreven.⁴¹ Uit het Wob-dossier blijkt dat het advies de wethouder Wonen, Wijken en Welzijn en diens ambtelijke ondersteuning heeft bereikt. Het preadvies is in oktober 2021 via het RIS beschikbaar gesteld, als bijlage van de voordracht voor intrekking van het beschermd stadsgezicht. Raadsleden hebben het preadvies zelf in het RIS gevonden, laten agenderen voor de commissie Ruimte en vervolgens in november besproken in de commissie en in de raad. In de tussentijd heeft de voorzitter van de Welstandscommissie de wethouder per email verzocht het preadvies al eerder te delen met de raad. De wethouder heeft hier geen gehoor aan gegeven.⁴²

Een belangrijk moment in de besluitvorming is het collegebesluit in **mei 2021** met de Nota's van Uitgangspunten (NvU) voor de drie buurten. In de aanbiedingsbrief van de NvU staat beschreven dat *'De benodigde ingrepen om de ambities – betaalbaarheid van de woningen, verdichting, kwaliteit van de woningen en de openbare ruimte, financiële haalbaarheid, verduurzaming, etc. - waar te kunnen maken zijn dusdanig dat dit niet mogelijk is binnen de kaders van de beschermde status. [...] Daarom zal het college bij het projectdocument, dat dient als uitvoeringsbesluit, een voordracht tot intrekking van het beschermd stadsgezicht in de Dreven doen. Een voorstel zal, vergezeld van een advies van de Welstands- en Monumentencommissie, zes weken ter inzage worden gelegd en naar de raad verzonden worden.'*⁴³ De NvU voor de Dreven kan dus alleen worden uitgevoerd als de status van het beschermd stadsgezicht is ingetrokken. Het daadwerkelijk instemmen met het intrekken van de beschermde status vindt in februari 2022 plaats, negen maanden na de aanbieding van de NvU. De aanbieding van de NvU bevatte acht bijlagen, waarvan bijlage 8 een brief bevat over het uitgevoerde onderzoek met betrekking tot de heroverweging van het beschermd Stadsgezicht van de Dreven. Bij deze brief zat een memo van Staedion over de investeringsbereidheid voor de Dreven, een wegingsnotitie van Palmbout en een onderzoek naar de toekomstvastheid van de Dreven uitgevoerd door KBNG architectuur. Het preadvies was geen deel van bijlage 8, en in de begeleidende brief en in de NvU is niet gerefereerd naar dit preadvies.⁴⁴

Naar aanleiding van de vaststelling van de NvU in mei dienen enkele fracties technische vragen in. Een aantal vragen hebben betrekking op het beschermd stadsgezicht. In **juni 2021** beantwoordt de wethouder deze

³⁷ Gemeenteraad Den Haag (2021). Notulen van de raad van 21 januari 2021 dag. [RIS308207](#).

³⁸ Gemeenteraad Den Haag (2021). Notulen van de digitale stemmingen raad van 21 januari 2021 avond. [RIS308208](#).

³⁹ College van B&W (2021). Antwoord van het college op de vragen van de raadsleden mevrouw Arp en de heren Barker en Bos, luidend: 'Sloopplannen Zichten, Gaarden en Dreven'. [RIS307763](#).

⁴⁰ College van B&W (2021). Nota's van Uitgangspunten Dreven, Gaarden, Zichten: bijlage 8, onderzoek heroverweging beschermd stadsgezicht. [RIS308508, bijlage 8](#).

⁴¹ Welstands- en Monumentencommissie (2021). Preadvies intrekken gemeentelijk beschermd stadsgezicht Drevenbuurt. [RIS310286, bijlage 2](#).

⁴² Op basis van Wob-dossier.

⁴³ College van B&W (2021). Aanbieding collegebesluit nota's van uitgangspunten Dreven-Gaarden-Zichten. [RIS308511](#).

⁴⁴ College van B&W (2021). Aanbieding collegebesluit nota's van uitgangspunten Dreven-Gaarden-Zichten. [RIS308511](#).

vragen.⁴⁵ De vragen gaan onder andere over de reden waarom niet gekozen is voor het behouden van een aantal karakteristieke gebouwen binnen de Dreven en deze 'op te toppen' voor meer behoud van elementen van het stadsgezicht. De wethouder geeft aan dat renovatie duurder is, nog steeds niet de geluidsisolatieproblemen oplost, maar ook dat renovatie maar een beperkte verdichting zou opleveren. Dit zou gevolgen hebben voor verschillende ambities met betrekking tot de terugkeergarantie en het aantal sociale woningen, maar ook voor het bouwen van nieuwe woningen. Het toevoegen van nieuwe woningen is het enige deel dat subsidiabel is voor de woningbouwimpulsgelden. Een raadslid vraagt of het college bekend is met de conclusie van KBNG architectuur die stelt dat renovatie wel mogelijk is. De wethouder antwoordt dat het onderzoek van KBNG deel uitmaakt van de bijlage bij de NvU. Daarnaast wordt gevraagd of het negatieve advies van de afdeling monumentenzorg en de adviezen van de andere beleidsafdelingen naar de gemeenteraad gestuurd kan worden. In de beantwoording komt naar voren dat de bedenkingen van de afdeling Monumentenzorg van de gemeente Den Haag verwerkt zijn in de toelichting op het collegebesluit van de NvU en bijlage 8. De wethouder geeft verder aan dat er geen apart advies van Monumentenzorg is. Tot slot geeft de wethouder aan dat het college ook nog een voordracht zal opstellen voor de intrekking van de status van het beschermd stadsgezicht. De afdeling Monumentenzorg van de gemeente Den Haag zal een bijdrage hier aan leveren en bij dit advies zal ook een formeel advies van de Welstandscommissie worden gevoegd.⁴⁶ In de beantwoording op deze vraag wijst de wethouder niet op het bestaan van het preadvies van de Welstandscommissie.

In **juni 2021** wordt tweemaal vergaderd over de NvU van Dreven, Gaarden en Zichten, waarvan eenmaal in beslotenheid. In de openbare vergadering met betrekking tot de NvU op **24 juni 2021** komen een aantal relevante punten naar voren.⁴⁷ Meerdere raadsleden hebben vraagtekens bij de verdichtingsambitie. Enkele raadsleden vragen zich af waarom de verdichtingsambitie verder is gestegen. Daarnaast hebben meerdere raadsleden hun twijfels bij het slopen van de woningen in de buurten, en tot in hoeverre bewoners de keus mochten maken tussen renoveren of sloop in de buurten. Daarnaast wijzen meerdere raadsleden het college op de kaders die opgesteld zijn middels onder andere de Woonagenda, de Nota Referentienormen maatschappelijke voorzieningen en het collegeakkoord. Volgens raadsleden bevatten de plannen keuzes die niet passen binnen de gestelde kaders en te volgen normen. De wethouder licht toe hoe de plannen binnen de gestelde normen en kaders vallen. Daarnaast geeft de wethouder aan waar het aan de raad is om additionele moties (bijvoorbeeld ten aanzien van klassiek sociale huurwoningen) in te dienen om de kaders of wensen verder te definiëren. Een raadslid haalt de zorgen met betrekking tot het beschermd stadsgezicht aan. Zo wordt gedeeld dat het slopen van een beschermd stadsgezicht nog nooit is gebeurd in Nederland. De wethouder geeft aan dat renovatie bij het beschermd stadsgezicht niet leidt tot verdichting en ook niet tot het opheffen van de geluidsisolatieproblemen die in de wijk bestaan. Daarbij zullen belangrijke elementen uit het beschermd stadsgezicht behouden blijven. Het raadsbesluit om de beschermde status in te trekken zal voorzien zijn van een advies van de Welstandscommissie. Een raadslid vraagt of de Welstandscommissie de sloopplannen van het beschermd stadsgezicht nog moet beoordelen en of de Welstandscommissie dit wel objectief gaat doen. De wethouder beantwoordt deze vraag en geeft daarbij aan dat het raadsbesluit over het intrekken van het beschermd stadsgezicht voorzien zal zijn van een advies van de Welstandscommissie. De wethouder antwoordt in reactie op deze vraag dat voor het intrekken van het beschermd stadsgezicht nog een raadsbesluit volgt. Dit raadsbesluit zal voorzien zijn van een advies van de Welstandscommissie. In zijn beantwoording geeft de wethouder niet aan dat de Welstandscommissie een preadvies heeft uitgebracht.⁴⁸

⁴⁵ College van B&W (2021). Antwoord van het college op de vragen van de raadsleden de dames Van Doorn, Van Dam, Arp en Vavier en de heren Bos en Barker, luidend: 'Technische vragen n.a.v. vaststelling NvU's'. [RIS309259](#).

⁴⁶ College van B&W (2021). Antwoord van het college op de vragen van de raadsleden de dames Van Doorn, Van Dam, Arp en Vavier en de heren Bos en Barker, luidend: 'Technische vragen n.a.v. vaststelling NvU's'. [RIS309259](#).

⁴⁷ Commissie Ruimte (2021). Verslag van de vergadering van de commissie Ruimte 24 juni 2021. [RIS309591](#).

⁴⁸ Commissie Ruimte (2021). Verslag van de vergadering van de commissie Ruimte 24 juni 2021. [RIS309591](#).

[Geheim]

Naar aanleiding van deze besloten commissievergadering van 30 juni 2021 dienen drie partijen technische vragen in. Deze technische vragen worden in juli 2021 beantwoord.⁴⁹ Een gedeelte van de antwoorden zijn openbaar, een ander gedeelte is geheim. In **juli 2021** bespreekt de raad de NvU. Een aantal personen maakt gebruik van de mogelijkheid van inspreken tijdens een raadsvergadering. Zij benoemen het beschermd stadsgezicht en geven hun waardering aan. Drie raadsleden van twee partijen spreken in raad over het beschermd stadsgezicht. Een raadslid benadrukt het feit dat het intrekken van een beschermd stadsgezicht nog nooit is gebeurd in Nederland. Daarbij is het raadslid kritisch over de denkwijze met betrekking tot sloop om zo de problematiek van Zuidwest op te lossen, ten koste van de beschermde status. Een ander raadslid spreekt zijn voorkeur uit voor het 'optoppen' van woningen en het spreiden van de verdichtingsambities, om zo de beschermde status te behouden. Geen moties over het beschermd stadsgezicht worden ingediend.

In de **zomer van 2021** voert bureau Crimson Architectural Historians & Urbanists vervolgens een cultuurhistorische verkenning uit naar het beschermd stadsgezicht.⁵⁰ Dit onderzoek vindt enkele maanden na het vaststellen van de NvU plaats. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de dienst Stadsontwikkeling van de gemeente Den Haag. Het onderzoek is opgeleverd in november 2021. Het onderzoek betreft een herijking van de cultuurhistorische waarden van Den Haag Zuidwest, waar de Dreven onderdeel van is. De Welstandscommissie baseert haar negatieve advies, onder andere, op dit onderzoek. Het advies van de Welstandscommissie wordt gegeven op 1 december 2021.⁵¹

Van Nota's van Uitgangspunten naar het preadvies en de voordracht tot intrekking van het beschermd stadsgezicht

Na het gemeenteraadsdebat over de NvU in juli 2021 zijn een aantal maanden geen vergaderingen in de commissie Ruimte of in de gemeenteraad. Dit komt deels door het zomerreces. Ook zijn er geen commissiebrieven, raadsvoorstellen, raadsmededelingen of collegebesluiten. In **oktober 2021** wordt het collegebesluit 'Vrijgave voordracht tot intrekking besluit aanwijzing van De Dreven tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht' beschikbaar gesteld via het RIS. Dit is een concept voordracht van het college om de beschermde status van de Dreven in te trekken. Volgens formele procedures is dit het moment dat de Welstandscommissie een advies uitbrengt op een ontwerpbesluit. Een van de bijlagen bij de conceptvoordracht is het preadvies van de Welstandscommissie. Dit preadvies is op 1 maart 2021 door de Welstandscommissie aan het college gestuurd. Het preadvies is procedureel ongebruikelijk, omdat de Welstandscommissie niet eerder een preadvies heeft uitbracht. Zo geeft de Welstandscommissie aan dat zij zich grote zorgen maakt over de ontwikkelingen in het gemeentelijk beschermd stadsgezicht en dat zij deze zorgen adresseert in de vorm van een preadvies bij het college. Het preadvies geeft de contouren aan van het officiële advies dat de Welstandscommissie zal uitbrengen. In het preadvies geeft de Welstandscommissie aan dat het unaniem is in haar gezamenlijke evaluatie van de NvU (van de Dreven) en dat het negatief zal adviseren over de intrekking van het beschermd stadsgezicht.⁵²

Het college licht bij het collegebesluit toe hoe het preadvies heeft geleid tot aanpassingen en aanvullingen bij de besluitvormingsstukken van de NvU.⁵³ Zo zijn de omschrijvingen van de onderzochte tussenvarianten (combinaties van renoveren en slopen) toegevoegd aan de omschrijving van het onderzoek naar de heroverweging status beschermd stadsgezicht. Daarnaast is bij het besluit over de NvU een uitgebreide

⁴⁹ College van B&W (2021). Technische vragen n.a.v. besloten vergadering commissie Ruimte 30 juni 2021. [RIS309538](#).

⁵⁰ Crimson Architectural Historians & Urbanists (2021). Cultuurhistorische Verkenning - herijking cultuurhistorische waarden Den Haag Zuidwest. [RIS 311095, bijlage 7](#).

⁵¹ Welstands- en Monumentencommissie (2021). Advies Vrederust-West (Drevenbuurt). [RIS311095](#).

⁵² Welstands- en Monumentencommissie (2021). Preadvies intrekken gemeentelijk beschermd stadsgezicht Drevenbuurt. [RIS310286, bijlage 2](#).

⁵³ College van B&W (2021). Vrijgave voordracht tot intrekking besluit aanwijzing van de dreven tot Gemeentelijk beschermd stadsgezicht. [RIS310286](#).

wegingsnotitie toegevoegd van stedenbouwkundig bureau Palmbout,⁵⁴ alsmede een onafhankelijk onderzoek naar de toekomst vastheid van het vastgoed.⁵⁵ Verder zijn de adviezen over procedure en aandacht voor precedentwerking meegenomen in de besluitvormingsstukken.

Enkele raadsleden vinden deze conceptvoordracht, inclusief het preadvies, zelf in het RIS en besluiten dit te agenderen in de commissie Ruimte. In de termijnplanning van de commissie Ruimte wordt voor de vergadering op **10 november 2021** aangegeven dat het bestaan van het preadvies onbekend was bij de raadsleden ten tijde van de beraadslaging over de NvU Dreven, Gaarden en Zichten in juni 2021. Op verzoek van vier fracties is dit preadvies op de agenda van de commissie Ruimte gezet.⁵⁶ Wanneer op 10 november 2021 in de commissie Ruimte vergaderd wordt over het preadvies komen twee zaken aan bod. Raadsleden willen allereerst weten waarom het preadvies niet al in maart is gedeeld met de raad. Ook willen de raadsleden weten wat de juridische status van het preadvies is en wanneer het college op het preadvies zal reageren. De wethouder beroept zich in deze vergadering op de 'formele procedures', die aangeven dat ongevraagd advies niet actief gedeeld hoeft te worden met de raad, maar meegenomen moet worden in de besluitvorming van het college. De wethouder geeft aan dat het preadvies is meegenomen in de besluitvorming van het college. Tijdens dit debat geeft de wethouder aan dat de Welstandscommissie zelf het preadvies mag delen met de raad. Naar aanleiding van dit debat stuurt de voorzitter van de Welstandscommissie op **11 november 2021** een email aan de wethouder. Hierin geeft zij aan dat er geen werkwijze is waarin de commissie direct en op eigen initiatief met de raad communiceert over adviezen. Daarbij geeft ze aan dat die werkwijze ook niet wenselijk is omdat het wethouders in dossiers in kwetsbare posities zou brengen. De voorzitter geeft dan ook aan dat het ondenkbaar en ook verwijtbaar was geweest als ze zelf dit preadvies had gedeeld met de raad. In deze email verwijst de voorzitter ook naar het feit dat zij in meerdere (kwartaal) overleggen met de wethouder heeft aangedrongen op het delen van het preadvies met de raad. Hierop zou zij ook aangedrongen hebben in verschillende werkoverleggen met DSO over de Dreven. Op 23 juli 2021 heeft zij per mail ook aangedrongen bij de wethouder op het delen van het preadvies met de raad, omdat toen in de raad over de NvU gesproken werd zonder kennis van dit preadvies.⁵⁷ *N.B.: deze email is op 9 februari 2022 openbaar gemaakt op verzoek van de raad.*

Op **23 november 2021** komt de wethouder middels een brief aan de commissie Ruimte terug op de stelling dat de Welstandscommissie zelf het preadvies had mogen delen.⁵⁸ Volgens de wethouder bieden de Bouwverordening 2014, de Monumentenverordening 2019 en de Welstandsverordening 2003 de Welstandscommissie niet de mogelijkheid het college ongevraagd te adviseren. Daarnaast geeft de wethouder aan dat de Welstandscommissie niet zelf het preadvies met de raad had kunnen of moeten sturen. Het is aan het college om het advies te betrekken bij de voorbereiding van besluitvorming, en ervoor te zorgen dat *“alle ter zake doende adviezen rapporten bij het betreffende besluit (i.c. de concept voordracht tot intrekken) zijn gevoegd en beschikbaar zijn”*.⁵⁹ De wethouder geeft concluderend aan dat het college gehoor gegeven heeft aan het verzoek van de Welstandscommissie om het preadvies te delen met de raad, door dit preadvies samen met de andere adviezen en rapporten te voegen bij de concept voordracht tot intrekking.

Bespreken handelswijze college ten aanzien van het preadvies

Na de commissievergadering op 10 november 2021 en de brief van 23 november 2021, bespreekt de raad op **25 november 2021** het preadvies. In de raad bestaat veel onbegrip en zijn veel vragen over de keus van de wethouder om het preadvies niet te delen met de raad. Zo geven raadsleden aan dat de complexiteit en

⁵⁴ College van B&W (2021). Nota's van Uitgangspunten Dreven, Gaarden, Zichten: bijlage 1, Nota van Uitgangspunten Dreven. [RIS308508, bijlage 1](#).

⁵⁵ College van B&W (2021). Nota's van Uitgangspunten Dreven, Gaarden, Zichten: bijlage 8, onderzoek heroverweging beschermd stadsgezicht. [RIS308508, bijlage 8](#).

⁵⁶ Commissie Ruimte (2021). [Terminplanning raadscommissie Ruimte, 10 november 2021](#).

⁵⁷ College van B&W (2022). Openbaarmaking email voorzitter welstandscommissie. [RIS311519, bijlage](#).

⁵⁸ College van B&W (2021). Advisering Welstands- en Monumentencommissie. [RIS310710](#).

⁵⁹ College van B&W (2021). Advisering Welstands- en Monumentencommissie. [RIS310710](#).

gevoeligheid van de plannen had moeten leiden tot meer openheid in plaats van minder. Daarnaast is het preadvies volgens meerdere raadsleden zodanig relevant dat het meegestuurd had moeten worden bij de stukken van de vergaderingen waarbij de NvU aan de orde waren in juni en juli. Raadsleden dragen verschillende argumenten aan. Het preadvies niet delen, terwijl bij de NvU aangegeven werd dat het intrekken van de beschermde status noodzakelijk was voor het goedkeuren van de NvU, komt neer op cruciale informatie achterhouden volgens raadsleden. Daarnaast geven raadsleden aan dat het preadvies van zwaar gewicht was. Het feit dat de Welstandscommissie het noodzakelijk vond om een preadvies uit te brengen, ondanks dat dit ongebruikelijk is, zou de urgentie van (het preadvies van) de Welstandscommissie laten zien. Ondanks de onduidelijke juridische status van het preadvies, had bij de wethouder duidelijk moeten zijn dat het preadvies van belang was voor de besluitvorming van de raad.

De wethouder reageert in de vergadering van 25 november 2021 op deze punten en betuigt spijt. In de eerste termijn betuigt hij voornamelijk spijt over het feit dat de indruk is ontstaan dat de Welstandscommissie zelf de ruimte had om stukken met de raad te delen en dat hij bijgedragen heeft aan die verwarring. In de tweede termijn gaat de wethouder gericht in op de zaken die anders hadden moeten. Zo had hij de conceptvoordracht actief willen delen met de raad. Daarnaast betuigt hij spijt voor het feit dat hij op 10 november ten onjuiste aangaf dat de Welstandscommissie zelf het preadvies met de raad mocht delen. Tot slot geeft hij aan dat de procedure aangepast moet worden. Dit om het preadvies een juridische status te geven en toekomstige situaties als deze te voorkomen.

In de tweede termijn van de vergadering op 25 november 2021 wordt de email van de voorzitter van de Welstandscommissie (gedateerd 23 juli 2021) tijdens de vergadering beschikbaar gesteld aan de raad.⁶⁰ Omtrent het reageren op het preadvies en het delen ervan met de raad geeft de wethouder de volgende toelichting: de wethouder had graag eerst met de voorzitter van de Welstandscommissie willen praten over het preadvies. Dit wilde hij in september doen (zeven maanden na het ontvangen van het preadvies). De voorzitter van de Welstandscommissie spreken in september bleek niet mogelijk door afwezigheid (door ziekte van de voorzitter). Het gesprek werd verzet naar oktober: na het collegebesluit vrijgave voordracht tot intrekking besluit aanwijzing van De Dreven als beschermd stadsgezicht.

Op **1 december 2021** dienen raadsleden schriftelijke vragen in ten aanzien van het advies van de Welstandscommissie, naar aanleiding van de raadsvergadering op 25 november 2021.⁶¹ De raadsleden vragen het college om alle interne en externe stukken van 2021 die betrekking hebben op het welstandsadvies met de raad te delen. Hierbij gaat het om gespreksverslagen, nota's, interne en externe mails die zien op het (pre-)advies van de welstandscommissie. Daarbij willen deze raadsleden dezelfde stukken ontvangen ten aanzien van de advisering door de afdeling Monumentenzorg. De raadsleden verzoeken hierbij het college deze stukken openbaar te delen op een wijze die gebruikelijk is bij een Wob-besluit, en dat dit verzoek beantwoord wordt voor het debat in de commissie over het welstandsadvies.

In diezelfde maand, **december 2021**, stelt het college het projectdocument vast. Dit document dient als uitvoeringsbesluit en is gelijktijdig met de definitieve voordracht tot intrekking van de beschermde status opgeleverd. Dit is gelijktijdig gedaan zodat het beschermd stadsgezicht niet opgeheven wordt zonder dat een uitvoeringsbesluit voor de nieuwbouw in deze buurt genomen is.⁶² In het collegebesluit is beschreven dat de Welstandscommissie een negatief advies heeft uitgebracht over het intrekken van het beschermd stadsgezicht. In het projectdocument zelf is niet ingegaan op de argumenten van de commissie voor dit negatieve advies, ook is het advies niet als bijlage meegestuurd. Gelijktijdig met het projectdocument deelt het college het

⁶⁰ College van B&W (2021). Delen mail Welstandscommissie op verzoek van de raad. [RIS310730](#).

⁶¹ Partij voor de Dieren, Hart voor Den Haag, SP, PVV, Haagse Stadspartij (2021). Schriftelijke vragen: Informatie over welstandsadvies. [RIS310816](#).

⁶² College van B&W (2021). Vrijgave voordracht tot intrekking besluit aanwijzing van de Dreven tot Gemeentelijk beschermd stadsgezicht. [RIS310286](#).

voorstel inzake voordracht tot intrekking besluit aanwijzing van De Dreven tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht. Hierbij is het advies van de Welstandscommissie als bijlage meegestuurd. In het advies van de Welstandscommissie lezen we dat de commissie al in **2019 en 2020** zorgen heeft geuit over het beschermd stadsgezicht: *'In 2019 en 2020 heeft de commissie haar zorgen uitgesproken over de planvorming in Den Haag Zuidwest en de gevolgen hiervan voor het beschermd stadsgezicht.'*⁶³ Niet is bekend aan wie de zorgen destijds zijn geuit, wat de zorgen exact waren en in welke vorm deze zorgen zijn geuit. In dit voorstel is uitgebreider stilgestaan bij de weging om over te gaan tot voordracht. Zo wordt uitgelegd dat de Welstandscommissie werkt vanuit de aanname dat alleen een grootschalig renovatie scenario gewogen is, maar dit is volgens het college niet het geval. Zo zijn verschillende varianten van renoveren in de Dreven onderzocht om binnen de kaders van het beschermd stadsgezicht te blijven. Bij al deze varianten was de conclusie dat de ambities en doelstellingen voor de Dreven niet gerealiseerd kunnen worden binnen de kaders van het beschermd stadsgezicht. Bij dit voorstel is het advies van de Welstandscommissie als bijlage toegevoegd, evenals een advies van Monumentenzorg Den Haag. Het projectdocument is (geamendeerd door raad) opnieuw door het college ingediend bij de raad in februari 2022. Ook hier geldt dat de informatie over het negatieve advies van de Welstandscommissie beknopt is weergegeven. Er staat enkel dat het advies van de Welstandscommissie negatief is. Het advies zelf is niet bijgevoegd als bijlage.

Op **20 december 2021** is het Wob-dossier preadvies Welstand Drevenbuurt op basis van de schriftelijke vragen 'Informatie over welstandsadvies'⁶⁴ aan de raad beschikbaar gesteld (zie voor meer informatie paragraaf 2.2.).⁶⁵ Op **24 januari 2022** is een aangepast Wob-dossier beschikbaar gesteld aan de raad. Het dossier is aangepast omdat te veel is weggelakt in het dossier van 20 december en een aantal stafverslagen buiten de scope van het verzoek vielen maar wel bijgevoegd waren bij de eerste versie van het Wob-dossier.⁶⁶ Op **25 januari 2022** is de advisering van de Welstandscommissie in de commissie Ruimte besproken. Dit betekent dat de raadsleden één dag van tevoren het aangepaste Wob-dossier tot zich konden nemen. Tijdens deze vergadering geven raadsleden aan dat in het (aangepaste) Wob-dossier nog steeds te veel weggelakt is, waardoor het niet mogelijk is om te beoordelen of de wethouder de raad eerder had moeten informeren over het preadvies en of de wethouder daar eerder toe verzocht is door de Welstandscommissie. Zes fracties willen, desnoods vertrouwelijk, alle stukken ontvangen uit dit Wob-dossier.

In de vergaderingen in **februari 2022**⁶⁷ gaan de raadsleden in op de Welstandscommissie en haar advies. Hierbij richten zij zich op de inhoudelijke bezwaren van de commissie en op de vraag of de Welstandscommissie inderdaad aandrang op het delen van het preadvies met de raad en of dit tussen 1 maart 2021 (moment van oplevering preadvies) en 23 juli 2021 (de email van de voorzitter van de Welstandscommissie waarin aangedrongen werd op het delen van het preadvies met de raad) gebeurde. Tijdens de commissievergadering van **2 februari 2022** geeft de Welstandscommissie een toelichting op de inhoud van haar advies en beantwoordt zij vragen van de commissieleden. Het debat wordt in de tweede termijn in beslotenheid voortgezet.⁶⁸ Uit de tweede termijn komt naar voren dat enkele raadsleden onafhankelijk advies hadden ingewonnen bij een expert over de aanbestedingsplicht en de grondprijzen. Op dit advies wilden zij een reactie van het college. De wethouder geeft aan dat de reactie beschikbaar gesteld zal worden in een geheime brief. Raadsleden zijn ontevreden met het feit dat de brief geheim is. De wethouder geeft aan dat dit zo gekozen is omdat het de onderhandelingspositie van de gemeente zou kunnen aantasten.

⁶³ Welstands- en monumentencommissie (2021). Advies Vrederust-West (Drevenbuurt). [RIS311095, bijlage 2](#).

⁶⁴ Gemeenteraad (2022). Schriftelijke vragen: informatie over welstandsadvies. [RIS310816](#).

⁶⁵ College van B&W (2022). Aangepast Wob-dossier preadvies Welstand Drevenbuurt. [RIS311349](#).

⁶⁶ College van B&W (2022). Aangepast Wob-dossier preadvies Welstand Drevenbuurt. [RIS311349](#).

⁶⁷ Een (gedeeltelijk) besloten vergadering van de commissie Ruimte op 7 februari ([RIS311525](#)), en de raadsvergadering van 9 en 10 februari ([RIS311910](#)).

⁶⁸ Commissie Ruimte (2022). Besluitenlijst van de vergadering van de commissie Ruimte op 2 februari 2022. [RIS311523](#).

Ter voorbereiding op de raadsvergadering van “Dreven – Gaarden – Zichten” van 9 en 10 februari, is een geheim dossier van 1.200 pagina’s met informatie beschikbaar gesteld.⁶⁹ N.B. Dit geheime dossier is niet een van de Wob-dossiers. De raadsleden krijgen het weekend van 5 en 6 februari de gelegenheid om het dossier op het gemeentehuis in te zien.

[Geheim]

In de openbare vergaderingen van **9 en 10 februari 2022** is de focus weer gericht op het delen van het preadvies met de raad. Volgens raadsleden zijn de precieze momenten dat de voorzitter van de Welstandscommissie hierop aandrang van belang. De vergaderingen in februari gaan in op de email van 23 juli 2021 van de voorzitter van de Welstandscommissie, evenals op de mail van 11 november 2021 van deze voorzitter:

- In de email van 23 juli 2021 geeft de voorzitter van de Welstandscommissie aan dat toen in juni 2021 de NvU besproken is met de raad, het preadvies nog niet gedeeld was met de raad. De onbekendheid van het preadvies roept dan ook vragen op bij de Welstandscommissie. De Welstandscommissie dringt middels deze email dan ook aan op om het preadvies aan de raad ter beschikking stellen. Zo zou de raad namelijk ook een zorgvuldige belangenafweging kunnen maken en niet alleen het college. Tegelijkertijd geeft deze email geen concrete informatie over de andere momenten (voor 23 juli) waarop is aangedrongen om het preadvies te delen, en bij wie is aangedrongen.
- Bij de raadsvergadering van 9 februari 2022 wordt verzocht aan de voorzitter van de Welstandscommissie om de openbaarmaking van haar email van 11 november 2021. Hier stemde zij mee in. In antwoord op het verzoek van de openbaarmaking maakt ze een nuancering ten aanzien van het eerder (dan 23 juli 2021) aandringen op het delen van het preadvies met de raad:⁷⁰ *‘Er heeft op 1 maart een overleg met de wethouder plaatsgevonden, de geplande overleggen van juni en september werden verplaatst, het volgende overleg op 14 oktober was nadat de stukken door het college aan de raad waren gestuurd. Van de overleggen met de wethouder worden geen verslagen gemaakt en, zoals ik ook in de commissie heb aangegeven is er geen exacte reconstructie mogelijk. De essentie van het overleg met de wethouder op 1 maart was om de inhoudelijke en onafhankelijke advisering een volwaardige rol in de besluitvorming en het gekozen proces te geven. Ik heb, ook in de werkoverleggen met DSO (RIS311080), aandacht voor de zwaarte van het preadvies gevraagd en gevraagd dit op het juiste moment te betrekken bij besluitvorming. In mijn mail van 23 juli uit ik mijn verbazing dat het preadvies geen onderdeel was van de besluitvorming over de NvU in de raad.’* Daarbij geeft ze aan dat zij deze redenering ook in de commissie Ruimte heeft verwoord.

Raadsleden vinden het, dat ondanks de extra stukken en vergaderingen, opvallend dat de ruis en onduidelijkheid ten aanzien van de e-mails van de voorzitter van de Welstandscommissie nog steeds niet uit de lucht zijn. Zo blijven verschillende opvattingen bestaan tussen fracties ten aanzien van de email van 11 november 2021. Volgens sommige raadsleden is aangedrongen op het delen van het preadvies met de raad toen de Welstandscommissie het preadvies met het college deelde. Andere fracties zien dat niet zo, en is op 1 maart 2021 alleen het preadvies gedeeld zonder het aandringen. Ook blijft bij raadsleden de vraag bestaan waarom de email van 11 november 2021 niet met de raad gedeeld is ter voorbereiding op het debat van 25 november 2021, en waarom deze email vertrouwelijk was. In reactie op dit laatste geeft de wethouder aan dat de email van 11 november 2021 aangemerkt moest worden als intern beraad, en dat deze daarom vertrouwelijk gedeeld is. Een raadslid geeft aan dat een andere email van de voorzitter van de Welstandscommissie niet vertrouwelijk gedeeld is. Door de inconsistentie wordt het gevoel van vertrouwen bemoeilijkt. Daarbij blijven verschillende opvattingen bestaan over de keus van de wethouder om de officiële procedure te volgen, waarbij het preadvies niet gedeeld hoefde te worden. Volgens sommige raadsleden had

⁶⁹ College B&W (2022). Dossier Dreven-Gaarden-Zichten. [RIS311491](#).

⁷⁰ College B&W (2022). Openbaarmaking email voorzitter welstandscommissie. [RIS311519](#).

dit preadvies extra gewicht moeten krijgen, juist omdat het ongebruikelijk is voor de Welstandscommissie om een dergelijk preadvies op te stellen. Andere raadsleden stellen dat het preadvies alleen meegenomen diende te worden in de besluitvorming van het college.

Op **10 februari 2022** stemt de raad over verschillende moties, het projectdocument en het intrekken van het beschermd stadsgezicht. De raad stemt in met het projectdocument én met het intrekken van het beschermd stadsgezicht, met 26 stemmen voor en 17 stemmen tegen.⁷¹ Daarnaast dienen zeven partijen een motie in om een voorbereidingscommissie in te stellen. Dit ten behoeve van een vooronderzoek naar de risico's die spelen bij Dreven, Gaarden en Zichten en de informatievoorziening naar de raad bij dit project.⁷² Deze motie wordt aangenomen met 24 stemmen voor en 19 stemmen tegen. Twee fracties dienen een motie van afkeuring in⁷³, welke verworpen wordt met 15 stemmen voor en 29 stemmen tegen. Daarnaast wordt door een fractie een motie van wantrouwen⁷⁴ ingediend, welke verworpen is met 14 stemmen voor en 29 stemmen tegen.

Opmerkelijk is dat de afdoening van het ingediende Wob-verzoek uit **december 2021** in **augustus 2022** pas volledig is afgedaan. De eerste oplevering was in juli 2022, maar het bleek dat de eerste oplevering delen van de te lakken teksten nog zichtbaar waren. De tweede oplevering was in augustus.⁷⁵

⁷¹ Gemeenteraad Den Haag (2022). Notulen van de digitale stemmingen raad van 10 februari 2022. [RIS311912](#).

⁷² Gemeenteraad Den Haag (2022). Onderzoek Dreven Gaarden Zichten (motie AH.18 VVD). [RIS311672](#).

⁷³ Gemeenteraad Den Haag (2022). Motie van Schaamte en Afkeuring over opheffing beschermd stadsgezicht (motie AI.3 HSP). [RIS311625](#).

⁷⁴ Gemeenteraad Den Haag (2022). Opzeggen vertrouwen in de wethouder wonen, de heer Balster (motie AH.19 PVV). [RIS311673](#).

⁷⁵ College van B&W (2022). Publicatie Wob-verzoek inzake de Dreven intrekking beschermd Stadsgezicht. [RIS312992](#).

3. Observaties proces

Dit hoofdstuk bevat onze observaties ten aanzien van het proces van informatievoorziening en besluitvorming en geeft daarmee antwoord op onderzoeksvragen 3 en 4. Deze meegegeven vragen zijn: Was op het relevante moment van besluitvorming de raad voldoende en juist geïnformeerd? Is de besluitvorming van het college en informatievoorziening naar de raad correct volgens de regels gelopen?

Het onderzoek baseert zich op documenten en raads- en commissievergaderingen. Er zijn geen interviews gehouden. We geven onze observaties en presenteren feiten en overwegingen die relevant kunnen zijn voor een politieke duiding en oordeelsvorming van de raad. We baseren onze observaties op criteria die we hebben opgesteld voor voldoende en juist geïnformeerd en correcte informatievoorziening en besluitvorming. Het gaat hier om juridische normen⁷⁶ en indicatoren die zijn opgesteld op basis van *expert judgement*⁷⁷. Daarnaast schenken wij aandacht aan de specifieke context van de Haagse raad en het college en de eisen die daaruit voortvloeien voor de informatievoorziening.

Betrokkenheid van de raad bij het proces

De raad is vroegtijdig betrokken bij het proces, namelijk vanaf het moment dat de gemeente Den Haag in oktober 2018 de eerste samenwerkingsovereenkomst met Staedion sloot. Gedurende het proces is het onderwerp meermaals besproken in raads- en commissievergaderingen. De mondelinge communicatie in deze vergaderingen is (anders dan de schriftelijke stukken) niet altijd goed begrijpelijk omdat sommige vragen van de raad niet of onduidelijk door het college worden beantwoord.

Schriftelijke informatievoorziening

Het college heeft op verschillende momenten schriftelijke informatie met de raad gedeeld. We vinden de schriftelijke informatie uit de openbare en vertrouwelijke stukken begrijpelijk en over het algemeen goed leesbaar. [Geheim] Met betrekking tot de wijze waarop het college schriftelijke informatie actief beschikbaar stelt, is opvallend dat stukken vertrouwelijk zijn gemaakt zonder dat altijd een (duidelijke) onderbouwing wordt gegeven.

Juridische normen

Formeel en procedureel is in de Gemeentewet in artikelen 60, 155 en 169 opgenomen hoe informatievoorziening vorm kan krijgen.⁷⁸ Daarnaast heeft de gemeente Den Haag een Reglement van Orde⁷⁹ vastgesteld voor vergaderingen. We stellen vast dat de juridische normen in de Gemeentewet en in het Reglement van Orde open zijn geformuleerd en ruimte laten voor eigen interpretatie. Binnen deze ruimte kan in de interactie tussen raad en college een wijze van informatievoorziening groeien waarmee zowel raad als college kan leven en die aansluit op de relatie tussen beide organen. Op basis van deze juridische normen concluderen we dat de handelswijze van het college op punten twijfelachtig is als het gaat om de informatievoorziening en daaropvolgende besluitvorming.

- Conform artikel 155 van de Gemeentewet zijn door raadsleden op verschillende momenten in het proces vragen gesteld aan het college.
- In artikel 60 van de Gemeentewet is opgenomen dat de raad kan vragen om kennisgeving van beslissingen van het college. De raad kan daarbij bepalen wanneer met terinzagelegging kan worden

⁷⁶ Formeel en procedureel is in de Gemeentewet in artikelen 60, 155 en 169 opgenomen wat mogelijkheden zijn rondom informatievoorziening. Daarnaast heeft de gemeente Den Haag een Reglement van Orde vastgesteld voor vergaderingen.

⁷⁷ Indicatoren die zijn gebruikt: volledigheid, begrijpelijkheid, beschikbaarheid op de juiste plekken en momenten en tijdigheid. Tevens is overwogen of een alternatieve handelswijze mogelijk was en zo ja, wat daar dan de resultaten van zouden zijn.

⁷⁸ Gemeentewet (1992), artikel 60, artikel 150, artikel 169. Zie: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005416/2022-08-01>.

⁷⁹ Gemeente Den Haag (2020). [Reglement van orde voor vergaderingen en andere werkzaamheden van de raad](#).

volstaan. Het college laat de kennisgeving of terinzagelegging achterwege voor zover deze in strijd is met het openbaar belang. Ook maakt het college de besluitenlijst van zijn vergaderingen openbaar. In de onderhavige situatie heeft het college formeel voldaan aan de verplichtingen door stukken openbaar te maken. Het is aan de raad of voldaan is aan de vereisten van kennisgeving. We hebben in onze analyse op verschillende plaatsen kanttekeningen geplaatst bij de timing van het ter beschikking stellen van de stukken en bij de wijze waarop dit is gedaan.

- Artikel 169 van de Gemeentewet gaat over verantwoording die het college en de leden schuldig zijn over het bestuur aan de raad. Het college geeft de raad alle inlichtingen die de raad voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft. Of is voldaan aan dit artikel kan worden gediscussieerd. Een voorbeeld waarin de werkwijze van het college ter discussie kan worden gesteld, is de besluitvorming over de NvU. De NvU bespreken en laten goedkeuren door de raad zonder het (pre)advies van de Welstandscommissie ter beschikking te hebben gesteld, is discutabel. De wethouder geeft in de beantwoording van vragen bij het behandelen van de NvU aan dat voor het intrekken van het beschermd stadsgezicht nog een raadsbesluit volgt dat is voorzien van een advies van de Welstandscommissie. In zijn beantwoording geeft de wethouder niet aan dat de Welstandscommissie reeds een preadvies heeft uitgebracht. De NvU konden niet tot uitvoering komen zonder het intrekken van de beschermde status en juist hierover ging het preadvies van de Welstandscommissie.
- Als het gaat om het Reglement van Orde dan is artikel 32 interessant over inlichtingen (gekoppeld aan artikel 169, 3^e lid Gemeentewet). Indien een lid van de raad over een onderwerp om inlichtingen verzoekt, dan wordt dat verzoek schriftelijk ingediend en worden in de eerstvolgende vergadering de inlichtingen mondeling of schriftelijk gedeeld. De vraag is of hieraan is voldaan door het college toen vragen zijn gesteld in de raad over advisering van de Welstandscommissie en het preadvies niet direct beschikbaar is gesteld. Ook later is dit preadvies niet actief ter beschikking gesteld maar is het via het RIS-systeem openbaar gemaakt. Gezien de politieke aandacht die steeds is geweest voor de waarde van het beschermd stadsgezicht past de handelswijze van het college niet bij de actieve informatieplicht.

Opvallende momenten in proces informatievoorziening en besluitvorming

Het meest opvallende moment in het proces van informatievoorziening en de daaropvolgende besluitvorming is het preadvies van de Welstandscommissie. Daarnaast is ook de bespreking van het Ambitiedocument en de NvU relevant omdat het intrekken van het beschermd stadsgezicht in de Dreven daarmee samenhangt. We gaan kort in op deze drie momenten.

In maart 2021 heeft de Welstandscommissie haar preadvies gedeeld met het college. Pas in oktober 2021 is het preadvies in het RIS gepubliceerd, als bijlage bij de voordracht tot intrekking besluit aanwijzing van de Dreven tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht. Het heeft dus ruim een half jaar geduurd voordat het college het preadvies ter beschikking heeft gesteld. Dit is op zichzelf al een vrij lange periode, maar het is des te opmerkelijker omdat de politieke gevoeligheid rondom het beschermd stadsgezicht al vanaf april 2019 aan het groeien was. De raad heeft in verschillende vergaderingen voor oktober 2021 vragen gesteld over advisering door de Welstandscommissie. In de beantwoording van vragen geeft de wethouder niet aan dat de Welstandscommissie dan al een preadvies heeft uitgebracht. En dat het preadvies relevant was, behoeft geen nadere toelichting. Dat ook de voorzitter van de Welstandscommissie aandrong op het doorgeven van het preadvies aan de raad maakt het nog opmerkelijker dat dit niet snel is gebeurd.

In juli 2020 gaf het college in het Ambitiedocument aan dat de woningbouw ambities niet zouden kunnen worden waargemaakt bij behoud van het beschermd stadsgezicht. Het Ambitiedocument is niet actief gedeeld met de raad (enkel via het RIS beschikbaar gesteld). De politieke gevoeligheid zou duidelijk moeten zijn bij het opstellen van het Ambitiedocument. Aan het belang van het snel informeren van de raad met informatie die relevant was voor deze discussie, kon niet meer getwijfeld worden.

Een ander opvallend moment is de NvU op basis waarvan de Welstandscommissie haar preadvies opstelde (zij deden dit op basis van een conceptversie van de NvU). Door in te stemmen met de NvU is impliciet ingestemd met het opheffen van de status van het beschermd stadsgezicht in de Dreven. De vraag is of de raad zich daar bewust van is geweest. Wij plaatsen vraagtekens bij deze werkwijze. Het preadvies was een relevant document geweest in de discussie en besluitvorming over de NvU. We vinden de volgorde niet correct, namelijk dat besluitvorming over de NvU plaatsvond voordat de informatie over het preadvies voor de raad beschikbaar was. Het proces is onvoldoende duidelijk geschetst door het college.

In de stukken is terug te lezen dat het college met het preadvies aan de slag is gegaan. Wellicht leefde binnen het college het idee dat het goed was om eerst de bezwaren van de Welstandscommissie te bestuderen en na te gaan of mogelijkheden bestonden om aan deze bezwaren tegemoet te komen, alvorens het preadvies met de raad te delen. Gezien het politieke belang had het dan toch de voorkeur verdiend het preadvies direct te delen. Daarbij had het college kunnen aankondigen het advies te gaan bestuderen en te zullen nagaan of aan de bezwaren tegemoet kon worden gekomen en dat ook deze reactie dan te zijner tijd zou worden gedeeld met de raad.

Observaties proces informatievoorziening en besluitvorming

Het niet actief delen van het preadvies van de Welstandscommissie van de wethouder aan de raad bestempelen we als ongelukkig. De koninklijke weg was geweest om het preadvies eerder én actief te delen met de raad. De wijze waarop het preadvies door het college met de raad is gedeeld, is op zijn minst onhandig. Raadsleden hebben het preadvies als bijlage gevonden in het RIS in plaats van dat het college de raad heeft geattendeerd op het preadvies. Zo kan gemakkelijk de indruk ontstaan dat het preadvies is weggelaten.

In de discussie tussen college en raad is te veel aandacht uitgegaan naar formaliteiten zoals de juridische status van het preadvies. Het formaliseren versterkt het wantrouwen tussen de raad en het college. Formele regelingen bieden ruimte aan het college om stukken later te delen met de raad, maar deze regelingen stellen niet dat dit moet. Integendeel, altijd mag natuurlijk meer en sneller informatie worden gedeeld dan minimaal is vereist. In dit geval was het sneller delen van informatie gepast én gewenst vanwege het duidelijke politieke belang van de zaak. Tussen raad en college is vervolgens meermaals gedebatteerd over de manier waarop het college is omgegaan met het preadvies.

Maar ook bij de werkwijze van de raad kunnen vraagtekens worden geplaatst. De wethouder heeft in de vergadering van 25 november 2021 spijt betuigd. De raad had op dat moment de discussie moeten voeren over het functioneren van de wethouder en over de vraag of er nog voldoende vertrouwen was in de wethouder. Dat zou de relatie tussen college en raad minder hebben belast en geschaad dan het almaar laten voortbestaan van de onvrede over het functioneren van de wethouder en het college.

Het wantrouwen tussen de raad en het college is gestegen gedurende de periode 2018-2022 ten aanzien van de gebiedsontwikkeling in Zuidwest en het beschermd stadsgezicht van de Dreven. De opvallende momenten die eerder zijn geschetst zorgen ervoor dat het beeld bij de raad is ontstaan dat informatie is achtergehouden. Bij het beschikbaar stellen van informatie ontstaat telkens de vraag of de informatie volledig is. De kwaliteit van de democratie wordt geschaad als de dynamiek tussen de raad en het college de informatievoorziening beïnvloedt.

4. Lessen, verbeterpunten en vervolg

In dit hoofdstuk doen we een voorstel voor het vervolg en geven we lessen en verbeterpunten voor de toekomst weer. Paragraaf 4.1. geeft antwoord op de vraag wat zijn lessen of verbeterpunten die zijn te trekken. Paragraaf 4.2. geeft antwoord op de vraag of eventueel aanvullend onderzoek wenselijk is.

4.1. Lessen en verbeterpunten voor de toekomst

In deze paragraaf delen we vier lessen en verbeterpunten voor de toekomst.

Als het gaat om een verbetering van de **schriftelijke informatievoorziening** dan zien we mogelijkheden om in documenten een nadere toelichting te geven op het reeds doorlopen proces. Denk aan wat is de voorgeschiedenis en welke besluiten zijn al genomen. Ook is van belang om in de documenten aan te geven wat de gevolgen zijn voor instemming/besluit van de raad met voorstellen. Een voorbeeld hierbij is de Nota van Uitgangspunten. Instemming van de raad met deze nota heeft gevolgen voor het intrekken van de status van het beschermd stadsgezicht van de Dreven. Daarnaast geven we de suggestie mee om duidelijker aan te geven waarom documenten als vertrouwelijk zijn bestempeld. De enige toelichting die tot op heden is gegeven is de standaard bepaling 'Geheim op grond van artikel 25 of 86 Gemeentewet en/of artikel 10 Wob'.

In het **proces van informatievoorziening** is actieve informatieplicht het uitgangspunt op basis van de Gemeentewet. In de praktijk kan hier nader invulling aan worden gegeven door het college door documenten liever wel dan niet te delen en dit liever eerder dan later te doen. Dit is zeker het geval bij procedurele bijzonderheden zoals het preadvies. Het tijdig ontvangen van de juiste stukken is essentieel om het debat te voeren en besluiten te nemen. Als hier actiever op gestuurd wordt, wordt ook voorkomen dat achteraf schriftelijke vragen moeten worden beantwoord en stukken naderhand nog moeten worden gedeeld. Bij de beantwoording van vragen is het van belang om daadwerkelijk antwoord te geven op de vraag. Aan de kant van de raad stellen we voor om de vraagarticulatie te verbeteren en in principe de informatievoorziening van het college te aanvaarden.

Dit proces van informatievoorziening raakt sterk aan de **cultuur en de verhoudingen tussen raad en college**. We schetsten eerder dat wantrouwen is ontstaan tussen het college en de raad. Om vertrouwen te herstellen is van belang dat gesprekken worden gevoerd over dit onderwerp. Beide partijen kunnen gezamenlijk afspraken maken die aanvullend zijn op bestaande wet- en regelgeving (Gemeentewet en Reglement). Het voeren van een gesprek over dit onderwerp is net zozeer een resultaat als hetgeen uiteindelijk op papier belandt.

Tot slot stellen we voor om de bestaande afspraken met de **Welstandscommissie** te verduidelijken. Het is van belang om de procedure expliciet te maken. Dit houdt in dat er duidelijkheid dient te zijn over de wijze van openbaarmaking van stukken, wat de overlegstructuur is met het college en/of de raad en welk type adviezen gegeven kunnen worden. Daarbij is het van belang dat ongevraagd advies mogelijk is met helderheid over de te volgen procedure. We stellen ook voor om termijnen op te nemen in de afspraken. Bijvoorbeeld het direct openbaar maken van adviezen met afspraken over de reactietermijn van het college. Dit laat onverlet dat actieve informatieplicht het uitgangspunt is. Het expliciet vastleggen van afspraken is slechts een middel dat een bijdrage levert aan dit doel. Het grootste verbeterpunt is te vinden in de werkwijze van het delen van documenten (liever wel, dan niet en liever eerder, dan later).

4.2. Voorstel voor vervolg

Dit onderzoek is een vooronderzoek ter ondersteuning van de voorbereidingscommissie en richt zich op de informatievoorziening naar de raad en in het bijzonder over informatievoorziening over de status van het beschermd stadsgezicht de Dreven. Gelijktijdig met dit deelonderzoek vinden twee andere deelonderzoeken plaats naar staatssteun en aanbesteding en naar financiële risico's. Een van de gestelde onderzoeksvragen is of aanvullend onderzoek wenselijk is om de centrale onderzoeksvraag en deelvragen te beantwoorden. Bij de beantwoording van deze vraag moeten we een voorbehoud maken omdat we niet weten welke informatie uit de andere onderzoeken naar voren komt. Informatie uit de andere onderzoeken kan van invloed zijn op onze conclusies.

Ons beeld is dat dit vooronderzoek naar de informatievoorziening naar de raad en het beschermd stadsgezicht van de Dreven een goed en volledig beeld geeft van de feiten. Het onderzoek geeft inzicht in het gevolgde proces van informatievoorziening en besluitvorming zoals blijkt uit de stukken en de vergaderingen van de raad en de commissie Ruimte. We verwachten dan ook niet dat nieuwe feitelijke informatie naar boven komt door aanvullend onderzoek.

In dit onderzoek zijn geen interviews gehouden of andere stukken (zoals verslagen van het college) bestudeerd waaruit bijvoorbeeld conclusies zouden kunnen worden getrokken over de percepties van betrokkenen en over de politieke betekenis die betrokkenen toekennen aan de gang van zaken. Mocht behoefte zijn aan deze informatie, dan is aanvullend onderzoek een mogelijkheid. Belangrijk is om dan mee te nemen wat het doel is van dit aanvullende onderzoek. Vergroot een vervolgonderzoek het lerend vermogen van de raad, het college of het ambtelijk apparaat? Zorgt een vervolgonderzoek voor het beter inrichten van het proces van informatievoorziening en besluitvorming? Draagt een vervolgonderzoek bij aan het verbeteren van de verhouding tussen het college en de raad? Een raadsenquête (het mogelijke vervolg van dit vooronderzoek) kent een andere focus, namelijk op de controlerende functie van de raad en gaat over het achterhalen van onjuiste en onvolledige informatie. Een eventueel aanvullend onderzoek kan ook gaan over de informatievoorziening en besprekingen in het college bijvoorbeeld als het gaat om afwegingen die zijn gemaakt en of het onderwerp hier uitgebreid is besproken et cetera. Dat zou mogelijk een beter beeld geven over het (gebrek aan) vertrouwen tussen raad en college en breder over de verhoudingen tussen raad en college. Ook dit zal waarschijnlijk geen nieuwe informatie opleveren ten aanzien van de feiten. Het geeft kleuring aan de waarnemingen en een beeld van percepties van betrokkenen.

Daarnaast vinden we het van belang om ook de context van de Haagse raad en het college mee te nemen. Het nieuwe college dat in september 2022 is gestart biedt momentum als het gaat om het verbeteren van de verhoudingen tussen college en raad.

Bijlage 1. Lijst van bestudeerde documenten en raadsvergaderingen

- College van B&W (2018). Aanpak gebiedsontwikkeling Den Haag Zuidwest: De Gaarden, De Dreven en De Zichten. [RIS300674](#).
- College van B&W (2019). Woondeal zuidelijke Randstad. [RIS302724, bijlage 1](#).
- College van B&W (2020). Ambitiedocument Dreven-Gaarden-Zichten. [RIS305714, bijlage 1](#).
- College van B&W (2020). Overeenkomst gemeente en Staedion inzake voortzetting samenwerking herstructurering Dreven-Gaarden-Zichten. [RIS305715](#).
- College van B&W (2020). [Reglement van orde collegevergaderingen Den Haag 2020](#).
- College van B&W (2021). Aanbieding collegebesluit nota's van uitgangspunten Dreven-Gaarden-Zichten. [RIS308511](#).
- College van B&W (2021). Advisering Welstands- en Monumentencommissie. [RIS310710](#).
- College van B&W (2021). Antwoord van het college op de vragen van de raadsleden de dames Van Doorn, Van Dam, Arp en Vavier en de heren Bos en Barker, luidend: 'Technische vragen n.a.v. vaststelling NvU's'. [RIS309259](#).
- College van B&W (2021). Antwoord van het college op de vragen van de raadsleden mevrouw Arp en de heren Barker en Bos, luidend: 'Sloopplannen Zichten, Gaarden en Dreven'. [RIS307763](#).
- College van B&W (2021). Delen mail Welstandscommissie op verzoek van de raad. [RIS310730](#).
- College van B&W (2021). Nota's van Uitgangspunten Dreven-Gaarden-Zichten. [RIS308508](#).
- College van B&W (2021). Nota's van Uitgangspunten Dreven, Gaarden, Zichten: bijlage 1, Nota van Uitgangspunten Dreven. [RIS308508, bijlage 1](#).
- College van B&W (2021). Nota's van Uitgangspunten Dreven, Gaarden, Zichten: bijlage 8, onderzoek heroverweging beschermd stadsgezicht. [RIS308508, bijlage 8](#).
- College van B&W (2021). Technische vragen n.a.v. besloten vergadering commissie Ruimte 30 juni 2021. [RIS309538](#).
- College van B&W (2021). Vrijgave voordracht tot intrekking besluit aanwijzing van de Dreven tot Gemeentelijk beschermd stadsgezicht. [RIS310286](#).
- College van B&W (2022). Aangepast Wob-dossier preadvies Welstand Drevenbuurt. [RIS311349](#).
- College van B&W (2022). Dossier Dreven-Gaarden-Zichten. [RIS311491](#).
- College van B&W (2022). GRIP-rapportage Q2 2021. [RIS311223](#).
- College van B&W (2022). Openbaarmaking email voorzitter welstandscommissie. [RIS311519, bijlage](#).
- College van B&W (2022). Publicatie Wob-verzoek inzake de Dreven intrekking beschermd Stadsgezicht. [RIS312992](#).
- College van B&W (2022). Wob-dossier.
- Commissie Ruimte (2018). [Vastgestelde lijst ingekomen stukken commissie Ruimte, 17 oktober 2018](#).
- Commissie Ruimte (2019). Verslag van de openbare vergadering van de commissie Ruimte 18 april 2019. [RIS302482](#).
- Commissie Ruimte (2020). [Vastgestelde lijst ingekomen stukken commissie Ruimte, 23 september 2020](#).
- Commissie Ruimte (2021). Verslag van de vergadering van de commissie Ruimte 24 juni 2021. [RIS309591](#).
- Commissie Ruimte (2021). [Termijnplanning raadscommissie Ruimte, 10 november 2021](#).
- Commissie Ruimte (2022). Besluitenlijst van de vergadering van de commissie Ruimte op 2 februari 2022. [RIS311523](#).

- Commissie Ruimte (2022). Besluitenlijst van de vergadering van de commissie Ruimte op 7 februari 2022. [RIS311525](#).
- Crimson Architectural Historians & Urbanists (2021). Cultuurhistorische Verkenning - herijking cultuurhistorische waarden Den Haag Zuidwest. [RIS 311095, bijlage 7](#).
- Gemeente Den Haag (n.d.). [Website gemeente Den Haag: Welstands- en Monumentencommissie](#).
- Gemeente Den Haag (2003). [Welstandsverordening 2003](#).
- Gemeente Den Haag (2014). [Bouwverordening Den Haag, hoofdstuk 9 Welstand](#).
- Gemeente Den Haag (2017). Welstandsnota Den Haag 2017. [RIS297760, bijlage 1](#).
- Gemeente Den Haag (2019). [Monumentenverordening Den Haag 2019](#).
- Gemeente Den Haag (2020). [Reglement van orde voor vergaderingen en andere werkzaamheden van de raad](#).
- Gemeenteraad Den Haag (2021). Notulen van de digitale stemmingen raad van 21 januari 2021 avond. [RIS308208](#).
- Gemeenteraad Den Haag (2021). Notulen van de raad van 21 januari 2021 dag. [RIS308207](#).
- Gemeenteraad Den Haag (2022). Motie van Schaamte en Afkeuring over opheffing beschermd stadsgezicht (motie AI.3 HSP). [RIS311625](#).
- Gemeenteraad Den Haag (2022). Notulen van digitale stemmingen van de raad 11 februari 2022. [RIS311672](#).
- Gemeenteraad Den Haag (2022). Notulen van vergadering gemeenteraad Den Haag van 9 en 10 februari 2022. [RIS311910](#).
- Gemeenteraad Den Haag (2022). Onderzoek Dreven Gaarden Zichten (motie AH.18 VVD). [RIS311672](#).
- Gemeenteraad Den Haag (2022). Opzeggen vertrouwen in de wethouder wonen, de heer Balster (motie AH.19 PVV). [RIS311673](#).
- Gemeenteraad Den Haag (2022). Schriftelijke vragen: informatie over welstandsadvies. [RIS310816](#).
- Ministerie van Binnenlandse Zaken (1992). [Gemeentewet 1992](#).
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2016). [Omgevingswet 2016](#).
- Partij voor de Dieren, Hart voor Den Haag, SP, PVV, Haagse Stadspartij (2021). Schriftelijke vragen: Informatie over welstandsadvies. [RIS310816](#).
- Provincie Zuid-Holland (2020). [Brief met ons bod voor de tweede tranche van de Woningbouwimpuls](#).
- Welstands- en Monumentencommissie (2021). [Jaarverslag 2019-2020](#).
- Welstands- en Monumentencommissie (2021). Preadvies intrekken gemeentelijk beschermd stadsgezicht Drevenbuurt. [RIS310286, bijlage 2](#).
- Welstands- en Monumentencommissie (2021). Advies Vrederust-West (Drevenbuurt). [RIS311095](#).

Nassaulaan 1
2514 JS Den Haag

+31 (0)70 359 6955
info@kwinkgroep.nl
www.kwinkgroep.nl

KWINK
GROEP